

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אתחן, סלוק – סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מחקר פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט; לא ממש; טפאא = טרפא – שני משמעות, רבוי ממשט; מרכא טפאא – קב' שעשויה לגדול, תור רבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; ספס' – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי ספוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.1 שמות בא י, א

שמות בא י, ז:

וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֶיךָ פְּרַעְה אֱלֹהֵינוּ עַד-מֵתֵי יְהוָה זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ שֵׁלַח אֶת-הַאֲנָשִׁים וַיַּעֲבְדוּ אֶת-ה' אֱלֹהֵיהֶם:

הַטָּרְסָם תַּדְרַע כִּי אֶבְרָה מִצְרַיִם:

וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֶיךָ פְּרַעְה – תרסא קדמא ואולא אֱלֹהֵינוּ – רביע עד-מְתֵי – פשטא, מופע נדיר מאד של פשטא ללא מהפך לפניו ולא בתבנית

פשטא (מונח) זקף-קטן יְהוָה זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, לכתחילה ובפועל

יְהוָה זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ שֵׁלַח אֶת-הַאֲנָשִׁים – פעמיים זקף בין שני קיסרים

וַיַּעֲבְדוּ – טפחא ללא מרכא אֶת-ה' אֱלֹהֵיהֶם – מונח אתנה, למעט עבודה שלא לה' א-לקינו

וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֶיךָ פְּרַעְה אֱלֹהֵינוּ – תרסא קדמא ואולא רביע, פרט (א) וכלל ופרט (ב) המפרט פרט (א).

פרט (א) מרמז על שיעור זמן גאולה, קדמא ואולא כעין כלל מלמד על אי הודאות של הידיעה של זמן הגאולה מתוך פרט (ב) – רביע,

ארבע זמנים אפשריים לגאולת מצרים מנקודת הפתיחה: לפי 430 שנה בברית בין הבתרים, לפי 400 שנה מהבשורה על לידת יצחק או

מלידת יצחק, 400 שנה מירידת יעקב ובניו למצרים, זמן בעייתה או אחישנה. והמשכו מראה על אי הודאות, מפני שתבנית הטעמים של

הקרא **יְהוָה זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, מרמזת על לכתחילה ובפועל.**

וַיֹּאמְרוּ – תרסא, בתפקיד שיעור, זמן יציאת מצרים. רמזים לכך במלים: הַטָּרְסָם תַּדְרַע

הַטָּרְסָם – כמו טרם ישכבו (בר' ורא יט, ז) – נאמר במלאכים אצל לוט בסדום כלילה אחר יום הבשורה על לידת יצחק, מאז ועד זמן הפסוק

כמעט ארבע מאות שנה

תַּדְרַע – כמו ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם (בר' לז-לך טו, ז) – נאמר בברית בין הבתרים לאברהם אבינו ומאז ועד זמן הפסוק

כמעט ארבע מאות ושלשים שנה. אלא שגם בני ישראל לא ידעו האם משך הזמן הזה הוא מברית בין הבתרים, מהבשורה הלידה או הלידה

של יצחק, או מירידת יעקב ובניו למצרים שזה היה 190 שנה אחרי לידת יצחק ולכן שנת מכות מצרים היא השנה ה-210 לירידתם

למצרים ויש הדורש שאכן לא מלאה הגזרה של 400 שנה ושלש הגלויות הבאות משלימות אותה.

עֲבָדֶיךָ פְּרַעְה – קדמא ואולא, גי' קדמא ואולא עולה מאה ותשעים שנה, כדרש על (שמ' איד) וימררו את-חייהם – קדמא ואולא, שהקב"ה

קירב את הקץ ב-190 שנה בגלל שהעניו במצרים כמעט כילה את בני ישראל מבחינה רוחנית – אמונה בה'

יְהוָה זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, לכתחילה ובפועל

לכתחילה עבדי פרעה ופרעה ידעו, שבני ישראל באו למצרים לתקופה מוגבלת כמו שאמרו (בר' ויגש מז, ז) לגור בארץ באנו, לגור ולא

להשתקע.

לכתחילה בני ישראל ידעו שגרותם במצרים לתקופה מוגבלת של ארבע מאות או ארבע מאות ושלשים שנה, כנדרש על בני אפרים שטעו

בחישוב הקץ וכאשר פרצו מצרים הומתו בידי הגתים (הפלשתים). השאלה הפשוטה היא עד-מְתֵי הגלות בפועל?

עד-מְתֵי – פשטא, מיוחדת ועצמאית, ואחריו תבנית פעמיים זקף בין שני קיסרים, היא השאלה על זמן גאולת מצרים ועל זמן הגאולה

העתידה אחרי הגלות הרביעית.

יוסף גילה לבני ישראל כי הגואל יבוא עם המלים פקד יפקד, השאלה מתי זה יהיה בפועל בעייתה או אחישנה.

וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֶיךָ פְּרַעְה אֱלֹהֵינוּ – היות ולכתחילה ידוע שזמן שהותם של בני ישראל במצרים מוגבל, מכות מצרים מרמזות שעכשו הזמן

בפועל לשחררם ולא לאבד את מצרים,

הַטָּרְסָם תַּדְרַע כִּי – ר"ת תכ"ה שם ה' שבו מעניש, כנדרש במשה כאשר אמר (שמ' ב, ז) למה תכה רעך שהכה המצרי בשם זה.

לכתחילה עצתם בסופו של דבר הועילה ובשיא החורבן האישי (מכת בכורות) פרעה גירשם ביד חזקה בלי שטר שיחררו, כדי שבני ישראל

לעולם לא ישכחו ענויהם, ששיחררו מרצון משכיה מן העבד את צערו ויתפסו עם מצרים (ספר הפרשיות הרב כיטוב) אבל בפועל כאשר גילו

כי אבדו כל ממונם התחרטו, וכולם רדפו את בני ישראל לתוך מפתלם המלאה בקריעת ים סוף וזה היה חורבן מלא של מצרים כי כשם

שאלו לוקים על הים כך הנשארים במצרים לוקים על היבשה.

שמות בא י, ב:

הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם רֵאשׁ חֲדָשִׁים

רֵאשׁוֹן הוּא לָכֵם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה:

הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם – דרגא תביר טפחא

הַחֲדָשׁ – דרגא בצורתו מצביע מעלה אל הַזֶּה – תביר – צורת לבנה בחידושה כאשר קימור הקשת שלה פונה אל החמה ששקעה, היינו

ימינה. כפי' רש"י הַחֲדָשׁ הַזֶּה – הראהו לבנה בחידושה ואמר לו כשהירח מתחדש יהיה לך ראש חודש. וגו'

הַזֶּה – נתקשה משה על מולד הלבנה באינו שיעור תראה ותהיה ראויה לקדש, והראה לו באצבע את הלבנה בריקיע, ואמר לו כזה ראה

וקדש. הקב"ה הראה לו באצבע (טט – במדרש אומר אצבע יד ימין, הסמוכה לאגודל)

בבלי ראש השנה כבא, גמרא. אמר רבי לוי: מאי טעמא דרבי שמעון – דכתיב (שמות יב ב) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ

מצרים לאמור. החדש הזה לכם... – עדות זו תהא כשרה בכס. – ורבנן: עדות זו תהא מסורה לכם.

הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם – דרגא תביר טפחא, קבוצת פרטים קשורים בנושא מסוים שלגבי כולם חל ענין או ההלכה של רֵאשׁ חֲדָשִׁים. קבוצת

הפרטים כאן דייני בית דין כמוכם, וגם שני עדים כמוכם לענין קביעת ראשי חדשים רֵאשׁ חֲדָשִׁים.

תורה תמימה פרשת בא

לכם – [מהו לכם], עדות זו תהא מסורה לכם, [מכאן שקבלת עדות החודש וקדוש החודש – לבית דין מסורה] ר"ה כ"ד א':

לכם – אין ייחוד מקדש את החודש אפי' מומחה לרבים, שהרי אין לך מומחה לרבים בישראל כמשה רבינו וקאמר ליה הקב"ה עד

דאיכא אהרן בהדך, שנאמר ויאמר ה' אל משה ואל אהרן וגו' החודש הזה לכם⁽⁸⁾ [שם כ"ה ב']:

הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם – דרגא תביר טפחא, קבוצת פרטים קשורים בנושא קידוש החדש (דיינים, מראות לבנה), התביר ממעט את כל ישראל

א'–שבת–התשע"ח 17-Jan-18 1/18 zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221 http://www.Taamei-Hamikra.co.il

ה שבת הילולות שפת אמת, הבבא סאלי לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמות הורי והורי רעיתי לרפואת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן יהודית

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
המצוות ההשעיות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מוקף פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי
משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3;
רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"א – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא –
דרוש בפסוק שער, מציצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מציצה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

ומותר רק את בית הדין אבל לא ליחיד מומחה כי הטפחא מרבה מומחים לקידוש החדש. כמו כן אפשר להבין מפירוש **כלי יקר** שלכל חדש יש מראה לבנה משלו, כלומר הטפחא מרבה מראות לבנה בחידושה.

ירושלמי ראש השנה פ"ב ה"ד (וילנה יב ה) ... אמר רבי חייא בר בא ראו אותו יוצא מענן זה ונכנס לתוך ענן אחר מעדין עליו טט - **החדש הזה לכם** – דרגא תביר טפחא, קבוצות פרטים המצטרפים לנושא אחד, כאן חלקי לבנה לקידוש החדש, הנראים בסדר זמן, בחלקים.

דרגא – ראה התחדשות בסדר זמן של ראו אותו יוצא מענן זה ונכנס לתוך ענן אחר, תביר – בגלל העננות ראה אותו בחלקים טפחא – רבוי החלקים מצטרפים ביחד לראיה אחת

סיכום: בפסוקנו דרגא הצביעה למקום או ענין מסוים, כאן מהארץ ללבנה, תבנית דרגא תביר טפחא קבוצות פרטים מסוימים המתקיימים בעת ובעונה אחת, בית דין מומחים לקידוש החדש, מראות לבנה במולדה. תבנית דרגא תביר טפחא סדר זמן לראית מולד הלבנה בחלקים המצטרפים ביחד לראיה שלמה.

שמות בא יג, ג – ד: פסוק שלישי בפרשת קדש לי כל בכור [ג] ויאמר משה אל-ה' היום זכור את-היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים כי בתוך יד הוציא ה' אתכם ממצרים ויאכל חמץ: [ד] היום אתם יצאים בחדש האביב:

בבלי פסחים כח, ב רבי יוסי הגלילי אומר: מנין לפסח מצרים שאין חימוצו נוהג אלא יום אחד - תלמוד לומר (**שמות בא יג, ד**) לא יאכל חמץ וסמך ליה (**שמות בא יג, ד**) היום אתם יצאים.

רש"י הכי גרסינן: חמץ אין לי אלא שנתחמץ מאליו, מנין לפסח מצרים - שלא נהגו בו איסור חמץ אלא יום אחד. תלמוד לומר לא יאכל חמץ וסמך ליה היום אתם יצאים - לא יאכל חמץ היום.

שמות בא יג, ג ... ולא יאכל חמץ: [ד] היום אתם יצאים

ולא יאכל חמץ – מרכא טפחא סלוק, מרכא טפחא מרבה, מה היא מרבה? נלמד מהסילוק המאפין אותה, איסור אכילת חמץ לדורות. הסלוק גם ממשע, להודיע כי רק חמץ נאסר ולא דברים אחרים.

היום – טפחא בראש פסוק, בתפקיד שמתפשט אפיון ממנה אלפניו. האפיון הוא כדרשת ריה"ג כי פסח מצרים - נהגו בו איסור חמץ יום אחד. זה היה הצווין, ולמעשה לא אכלו חמץ בשלושים יום הבאים ובט"ו אייר ירד המן, ואם לא היה להם תבואה אז גם לא אכלו חמץ עד בואם אל ארץ כנען.

שמות בא יג, ה:

[ה] והיה כי-יביאך ה' אל-ארץ הפנימי והחתי והאמורי והחני ותיבוסאי אשר נשבע לאבתך ליתן לך ארץ זבת חלב ודבש ועבדת את-העבדה הזאת בחדש הזה:

אל-ארץ הכנעני – מונח תלישא-גדולה, שני ענינים של שיעור והם מושפעים ו/או משפיעים על **והיה כי-יביאך ה'** - מונח מונח פזר, כעין שלוש פזר שענינו דרוש למקום אחר ואם צריך גם למקומו (ומפאת הקיצור לא מוסבר בפרסום זה) **אל-ארץ-הכנעני** – מונח תלישא-גדולה, שני ענינים של שיעור, מלפניו ומאחריו.

מלפניו ע"פ **תורה שלמה (מה)** מהפסוקים יג ג – ד לומדים על עבור השנה שיהיה הפסח בחדש האביב (טט - של ארץ-הכנעני) כי אכילת חמץ אסורה אחרי יום תקופת האביב, **כסף משנה הלכות קידוש החודש פרק ד** אם היתה השנה ראויה להתעבר מפני אביב שלא הגיע או מפני התקופה שלא יהא אביב בתקופה חדשה שהם עיקר זמני העיבור מן התורה **מאחריו** ע"פ **רמב"ן** - ע"פ רבותינו על **ספרי דברים כו ט** וגם כמובא ב-**תורה שלמה** ארץ חמישה עממים הגמנים בפסוק היא ארץ זבת חלב ודבש, וארץ הפריזי והגרשי הלא מוזכרים בפסוק היא פחותה מארץ המוזכרים אבל ביחס לשאר הארצות גם היא ארץ זבת חלב ודבש.

ארץ זבת חלב ודבש - תביר מרכא טפחא אתנח או סלוק, נמצא בתורה כשמונה פעמים, ויש מופעים בטעמים אחרים דוגמאות למיעוטים הנלמדים במקומות שונים: **מגילה ו' א'** וכי תימא דלית בה זבת חלב ודבש ... ריש לקיש ... ציפורי ששה עשר מילין על ששה עשר מילין ... רבי יוחנן ... עשרין ותרתינן פרסי אורכא ופותיא שיתא פרסי מדברי שניהם עולה שרק חלק מארץ-ישראל בבחינת ארץ זבת חלב ודבש

דברים כי-תבוא כו, ט: ויבאנו אל-המקום הזה ויפתן לנו את-הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש: פרשת הבאת בכורים, ריה"ג ממעט ביכורים לארץ-ישראל מערבה לירדן.

ויקרא ב, א: כל-המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ כי כל-שאר וכל-דבש לא-תקטירו ממנו אשה לה':

בבלי בבא בתרא יח סמיכת חרדל לכורות דבורים, מזיק הדבש, לכן יש להרחיקו, אפילו זרע החרדל בהיתר, כגון שרע בחצי שדה ואח"כ מכר חצי השדה השני. **ארץ זבת חלב ודבש**, ארץ - תביר, להודיע שלא כל זריעה בארץ מועילה לדבש ולכן צמח כמו חרדל המזיק לדבורים ולדבשם לרבנן יש להרחיק. לרבי יוסי לא צריך להרחיק כי סבור כי הניזק בעל הדבורים ירחיק עצמו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תפנית ההשקפה: אהבה – סוף-סוף (נקראים קוסמים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממשע, לא ממש; טפאא = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ף – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מוציא; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מוציא; פזא – דרוש מהפסוק ריעון לנישא אחר בולתי;

משכחת לה כדתני ר' יוסי: פרי (ענבים) אתה מביא ואי אתה מביא משקין; הביא ענבים ודרכן, (מנסך ואומר שירה) בלווטי א"ר יוחנן, מהכא: (במדבר ד') לעבוד עבודה עבודה, איזהו עבודה שצריכה עבודה? הוי אומר: זו שירה.

המשנה מביאה שלוש דעות, הגמרא מביאה נימוקים שרובם מצדדים בשירה ע"י הלויים ונראה שעיקר השירה היא בקול הלויים. מוצג פסוק ניסוך יין על קרבן עולת מוסף ראש חודש אשר מרמז על שירת לויים ועל אחת מסיבות ניסוך היין כתיקון לחטא אדם הראשון.

במדבר פינחס כת"ד: ונספיהם חצי ההין ונספיהם חצי ההין יתנה לפר ושלישת ההין לאיל ורביעת ההין לפכש גין זאת עלת חרש בחדשו לחדשי השנה:

ונספיהם חצי ההין – ר"ת ו' ח' ה' עולה חו"ה, ס"ת מ' י' ה' עולה מ"ן, סה"כ חו"ה מ"ן, רמז ל-**בבלי סנהדרין לחב**, אמר רב יהודה אמר רב: **אדם הראשון מין היה.**

ובזה עוד קשר לתבנית הטעמים של **ושלישת ההין לאיל** – דרגא מונח רביע, תיקון לקילקול היצר הרע.

יתנה לפר ושלישת – ר"ת י' ל' ו' עולה לו"י **ההין לאיל ורביעת ההין לפכש גין** – ר"ת ה' ל' ה' ל' י' עולה הללוי"ה

אדם הראשון הקריב שור לעולה **יתנה לפר**, חטא **ושלישת ההין לאיל** – דרגא מונח רביע, קילקול היצר הרע, והפסיק. הכהנים בני לוי מתקנים בהמשיכם להקריב קרבנות עולת ציבור שעליהן אומרים הלויים שירה.

אדם הראשון אמר – שר תשבחות לה', חטא בפיו באמרו "ואוכל" – אמשיך לאכול, הפסיק בתשבחות, הלויים מתקנים בהמשיכם לומר תשבחות בפה, בשעת הקרבת קרבן צבור.

אפשר שמה שהגמרא מלמדת על אמירת שירה על ניסוך בלבד משכחת לה כדתני ר' יוסי: פרי (ענבים) אתה מביא ואי אתה מביא משקין; הביא ענבים ודרכן, (מנסך ואומר שירה) הוא רמז למה שאדם הראשון היה אמור לעשות בהקריבו את השור ולומר תשבחות על ניסוך היין שאמור היה לדרוך לניסוך. וזה גם מקשר בין טעם היין לניסוך לטיב היין לקידוש שזה דבר נוסף שאדם הראשון היה אמור לעשות לו לא חטא.

שמות בא יב,ד: ואם ימעט הבית מהיות משה

ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפשת איש לפי אכלו תכסו על-השח:

ולקח הוא ושכנו – מונח רביע, **רבינו בחיי שמות פרק יב ולקח הוא ושכנו**. התורה חסה על ממונם של ישראל בד' מקומות:

האחד, ככאן כי מאחר שנתר עומד לשרפה לכך חסה עליך התורה תחלה ואמרה: **ואם ימעט הבית מהיות משה**

ולקח הוא, כדי שלא תפסיד ממונך. **והב': (ויקרא צו זכד): וחלב נבלה ותחלב טרפה יעשה לכל-מלאכה ואכל לא תאכלהו:**

השלישי, הוא שכתוב בנבלה: **(דברים ראה יד,בא) לא תאכלו כל-נבלה לגר אשר-בשעריך תהגנה ואכלה או מכר לנכרי**. **הד', בית**

המנוגע שנאמר: **(ויקרא מצורע יד,ג) וצנח הכהן ופגנו את-הבית לפי שאם יתכבסו הבגדים הצבועים יהיו נפסדים ויסור צבעם וכן כלי**

חרס אם נטמאו אין להם תקנה אלא בשבירה, לפיכך חסה התורה ואמרה **ופגנו את-הבית**.

ו' צו זכד – אין רביע, **ויקרא מצורע יד,לו ופגנו את-הבית** – מונח רביע, **דברים ראה יד,כא תהגנה ואכלה** – מונח רביע

שמות בא יב,ו: והנה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת-ישראל בין הערבים:

תורה תמימה ושחטו אתו – תניא, ר' יהושע בן קרחה אומר, ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל, וכי כל הקהל שוחטין והלא אינו

שוחט אלא אחד, אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו^(ט) **[בבלי קדושין מ"א ב']:**

בהלכת שליחות בקדשים נלמד מקרבן פסח, ובנוסף נלמד שכל ישראל יכולים לצאת בקרבן יחיד כי בקרבן ציבור לא שייך ענין כזית בבשר הפסח

ושחטו אתו כל קהל עדת-ישראל בין הערבים:

ושחטו אתו – מונח רביע, שחיטת פסח וזריקת דם במצבים (א) כולם טהורים, (ב) רוב ישראל טהורים, כהנים טמאים; (ג) רוב ישראלים

טמאים, רוב כהנים טהורים, (ד) רוב ישראל וכהנים טמאים.

ועוד ע"פ **ירושלמי פסחים פ"ז** (דף לד טור ב, ה"ה) (ה) שחטו בטהרה ונטמא הבשר והאימורין קיימים זורק את הדם על האימורין, (ו)

שחט בטהרה ונטמאו האימורין והבשר קיים זורק את הדם על הבשר, (ז) שחט בטהרה ונטמא הבשר ואבדו האימורין, לא יזרוק אבל עבר

וזרק הדם הורצה.

ושחטו אתו – מונח רביע, **ושחטו** בלשון רבים, והרי כבר כתוב **(שם בא יב,ד) ולקח הוא ושכנו**, הרי שניים, אם כן המונח רבים בא

ללמד על חבורה גדולה עד **כל קהל עדת-ישראל**

קהל עדת-ישראל – מרכא טפאא, יתור לרבות על השוחט לעצמו את שליחו, אבל **כל** – תביר, בא למעט מ-**קהל עדת-ישראל**

לשליח אחד בלבד עבור **כל קהל עדת-ישראל** הנמנים על קרבן פסח יחיד

תורה תמימה בין הערבים – ת"ר, תמיד קודם לפסח, מאי טעמא, יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו

אלא בין הערבים בלבד^(כז) **[בבלי פסחים נט,א]: תורה תמימה הערה נא** דבפסח כאן כתיב **בין הערבים**, ובפ' ראה **(דב ראה טז,ג)** כתיב

שם תזבח את-הפסח בערב, ובתמיד כתיב רק **(במדבר פינחס כח,ד) את-הפכש אחר תעשה בכפר ואת הפכש השני תעשה בין**

הערבים; , ולכאורה לא נתבאר למאי נ"מ אם כתיב גם בערב או לא, הא ענין אחד הוא. ונראה משום דלשון בערב מצינו בעלמא על עת כניסת

הלילה דהיינו שקיעת החמה, כמו וטמא עד הערב, מערב עד ערב תשבחו, יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב (תהלים ק"ד), והיה לעת ערב יהיה

אור (זכריה י"ד), והרבה כהנה, משא"כ בין הערבים שיעורו מו' שעות ולמעלה, וא"כ לולא היה כתוב **בין הערבים** היה במשמע שסמוך ללילה

הוי זמן שחיטת הפסח. ורק מדכתיב גם **בין הערבים** שענינו אחר חצות אנו אומרים להשוות הלשונות שהזמן הזה מאוחר קצת משיעור בין

הערבים ומוקדם קצת מכניסת הלילה, וא"כ ממילא מבואר שזמנו מאוחר דכתיב ביה רק **בין הערבים** דמשמעו אחר חצות היום, ואולי

באמת מפני זה גופא כתבה התורה לזמן הפסח בשתי לשונות כדי לאחרו לתמיד. ועיין בברכות ט' א' שדרשו שם הלשון בערב, ויבא לפנינו

במקומו בפ' ראה א"ה:

בין – מרכא – בנוסח ספרדי מאריך – מרחיק את זמן **הערבים**: מזמן סמוך לחצות היום וגם מרחיק אותו מזמן הערב – הלילה ללמדנו

הערבים – סלוק, להגביל את שחיטת הפסח לזמן הביניים הזה, אחרי תמיד של בין הערביים אבל לא בערב ממש.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תפנית ההשערה: אתחן, סלוק = סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מונח פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שני משמשות, רבוי מפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישית: (קדטא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"א – יוצא מהענין; קדטא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מוציא; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציא; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בחלוקה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוזרים ומחברים-משרתיים, ולפי ההשערות

1.3 שמות בא י,א

שמות בא י,ה: שֵׁה תְּמִים זָכַר בֶּן-שָׁנָה יְהִי לְכֶם מִן-הַכֹּהֲנִים וּמִן-הָעֲזָרִים תִּקְחוּ:

שֵׁה תְּמִים זָכַר בֶּן-שָׁנָה – מרכא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים קשורים לנושא אבל אם הלכות שונות, או פרטים שלא חייבים להצטרף ביחד כפי' רש"י ב-(יבד) ועוד יש בו מדרש ללמד שאחר שנמנו עליו יכולין להתמעט ולמשוך ידיהם הימנו ולהימנות על שה אחר, אך אם באו למשוך ידיהם ולהתמעט, מהיות משה יתמעטו בעוד השה קיים בהיותו בחיים ולא משנשחט. (עיקר שפת"ח מפרש כי נלמד מחילוף אותיות אהה"ע במילת מהיות – מחיות) אבל אפשר כי תבנית הטעמים ב-(יב,ה) מרמזת על כך שהנמנים על אכילת השה יכולים לשנות דעתם כל עוד ה"שה חי", אבל משנשחט אין שינויים.

עיקר שפת"ח בכתוב הבא מן-הכֹּהֲנִים וּמִן-הָעֲזָרִים – ו"ו החיבור היא ו"ו מחלקת לומר או, ויש לכך תמיכה בתבנית הטעמים, כאשר טעם סלוק של תִּקְחוּ מגביל להקיצה, וטעם טפחא של וּמִן-הָעֲזָרִים בתפקיד פותח טפח להתאפיין מההגבלה של הסלוק במלת תִּקְחוּ וזאת הדרשה ש-ו"ו החיבור היא ו"ו מחלקת לומר או היינו שכל חבורה תקח רק אחד משניים טלה מן הכבשים או גדי מן העזים.

1. שמות בא י,ב: וְאָכְלוּ אֶת-הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַהוּא צֵלִי-אֵשׁ וּמִצֹּת עַל-מִרְרִים יֹאכְלֶהוּ:
2. במדבר בהעלתך ט,יא: (פסח שני) בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּאֶרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעֲרֵבִים יַעֲשֶׂה אֹתוֹ עַל-מִצֹּת וּמִרְרִים יֹאכְלֶהוּ: מְכִילְתָא דרבי שמעון בר יוחאי פרק יב על-מִצֹּת וּמִרְרִים יֹאכְלֶהוּ מצוה לאכול כולן כאחת. הלל הזקן היה כורכן זה בזה ואוכלן. יכול יהו מעכבין זה את זה ת"ל יֹאכְלֶהוּ אפילו אחד מהן.

ילקוט שמעוני תורה רמז קצז הרי אתה דן הואיל והפסח מצות עשה ומצה ומרור מצות עשה, אם למדת שאם אין להם מצה ומרור יוצאין ידי חובתן בפסח כך אם אין להם פסח יוצאין ידי חובתן במצה ומרור. ד"א יֹאכְלֶהוּ מכאן אמרו הפסח נאכל אכילת שובע תניא אמרו עליו על הלל שהיה כורכן בבת אחת ואוכלן לקיים מה שנאמר (במ' בהע' ט,יא) על-מִצֹּת וּמִרְרִים יֹאכְלֶהוּ, אמר ר' יוחנן חלוקין עליו חבריו על הלל דתניא יכול לא יצא אדם ידי חובתו אלא א"כ כורכן בבת אחת ואוכלן כדרך שהלל אוכלן ת"ל על-מִצֹּת וּמִרְרִים יֹאכְלֶהוּ: אפילו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו. והשתא דלא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר מברך אמצה לחודה ואכיל והדר מברך אמרור לחודה ואכיל, והדר אכיל מצה ומרור בלא ברכה זכר למקדש כהלל

רמב"ן ... ולא אמר 'עם', ללמד שאיננו חובה שיהא כורכן בבת אחת ואוכלן. ... ולמד הכתוב שאין מצוה במרורים אלא עם אכילת הבשר, אבל המצות חזר וצוה: בְּעֶרְבַת הַאֲכִלָּה מִצֹּת (שמות בא יב,ח) - אפילו בפני עצמן, כדעת רבותינו (פסחים קכ"א). ויותר נכון שנאמר כי (שמות בא יב,ח) וּמִצֹּת נִמְשַׁךְ לַמַּעֲלָה: וְאָכְלוּ אֶת-הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַהוּא צֵלִי-אֵשׁ וּמִצֹּת; וחזר וצוה: עם מרורים יאכלוהו לבשר הנזכר. והנה צוה באכילת הבשר ובאכילת המצות ולא צוה באכילת המרורים, רק אמר שיאכלוהו לבשר עם מרורים; ירמוז שאין במרורים מצוה, רק לאכול הבשר עמהם, ובזמן שאין בשר אין במרורים מצוה, וגם אינם מעכבין את הבשר, ואם אכל פסח ולא אכל מרורים - ידי פסח יצא (מכיל' בא פסחא ו); כי המצוה בפסח כמו המצוה במצה, כל אחת צוה בפני עצמה.

ב-הגדה של פסח – אדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זצ"ל ז"ע ד"ה על-מִצֹּת (במ' בהע' ט,יא) ... מיתור תיבת יֹאכְלֶהוּ... ילפינן דאוכל פסח אף שאין לו מצה ומרור (מכילתא שם), וגם פשוטו של מקרא זה משמע כמ"ש הרמב"ן שם (שמ' בא יב,ח), כי וּמִצֹּת נִמְשַׁךְ לַמַּעֲלָה, וְאָכְלוּ אֶת-הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַהוּא צֵלִי-אֵשׁ וּמִצֹּת, וחזר וצוה עם מִרְרִים יֹאכְלֶהוּ: לבשר. וא"כ אין ראייה שצריך לכרוך גם עם מצה, לולא שבא הכתוב בפעם שניה (טט - במ' בהע' ט,יא) וממנו נלמד גם לפעם ראשונה (טט - שמ' בא יב,ח) (ראה רש"י שם). – אבל הרשב"ם משמע גדריס בש"ס הפסוק דפעם ראשונה, וכמו שכתב בהגהות הר"ב מרגנשבורג.

ט – ב. - שמות בא י,ב: וְאָכְלוּ אֶת-הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַהוּא צֵלִי-אֵשׁ וּמִצֹּת עַל-מִרְרִים יֹאכְלֶהוּ: תבנית הטעמים מונח זקף-קטן, טפחא, סלוק, שלושה טעמים מפסיקים לרמז על אכילת כל אחד מהם לעצמו. לעומתו בפסח שני ב- במדבר בהעלתך ט,יא: ... על-מִצֹּת וּמִרְרִים יֹאכְלֶהוּ: תבנית הטעמים מרכא טפחא, סלוק, מרכא טפחא בתפקיד יוצר קבוצה המאופינת בתוכן המוטעם ב-סלוק, מרמז על הנאמר על-מִצֹּת וּמִרְרִים יֹאכְלֶהוּ: מצוה לאכול כולן כאחת. וזה מתואם עם נוסח ההגדה שבשימושינו: כן עשה הלל בזמן שבית המקדש היה קים. היה כורך כורך פסח מצה ומרור ואוכל בייחד, לקיים מה שנאמר: (במ' בהע' ט,יא) על-מִצֹּת וּמִרְרִים יֹאכְלֶהוּ: אבל מרכא טפחא יש לה גם תפקיד מכל מקום לכן הסיכום אפילו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו וזה מתואם עם דברי רבי יוחנן המובאים בילקוט שמעוני ועם מה שכתב האדמו"ר מ"מ"ש על גירסת הרשב"ם והגהות הר"ב מרגנשבורג.

הַהוּא צֵלִי-אֵשׁ וּמִצֹּת – (אתחן) מונח זקף-קטן, זה מצוה אחת ו- על-מִרְרִים יֹאכְלֶהוּ: זה מצוה אחרת, ואפשר כי זאת תבנית טעמים העשויה ללמד על דרישה אלפניו ולאחריו, כמו אם המצוה הראשונה לא הייתה מצוה אלא תיאור ואחריה מצוה, שזאת תבנית טעמים המלדת לדרוש אלפניה ולאחריה. וזה מתואם עם פירוש רמב"ן ויותר נכון שנאמר כי (שמות בא יב,ח) וּמִצֹּת נִמְשַׁךְ לַמַּעֲלָה (טט) – אלפניו): וְאָכְלוּ אֶת-הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַהוּא צֵלִי-אֵשׁ וּמִצֹּת; וחזר וצוה: (טט – לאחריו) עם מרורים יאכלוהו לבשר הנזכר.

הבירור הבא בעקבות דרשת הרב נפתלי פייגנבוים שליט"א בשבת הגדול התשע"א. והוא מקושר לנושא טעם המן במצות שאכלו ושהוציאו ממצרים ואכלו שלושים יום במדבר. ראה שמות בשלח טז,לב
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' מֵאֵל הָעֹלָם מִמֶּנּוּ לְמַשְׁמַרְתָּ לְדֹרֹתֵיכֶם לְמַעַן יִרְאוּ אֶת-הַלְחָם אֲשֶׁר הָאֲכָלְתִּי אֲתֶכֶם בְּהוֹצִיאִי אֲתֶכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

בבלי חולין קג, ב רבי יוחנן אמר חייב - הרי נהנה גרונו בכזית, וריש לקיש אמר פטור - אכילה במעיו בעיניו, וליכא.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשערות: אתנח, סלוק – סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מונח פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט; לא ממש; טפאא = טרפא – שנוי
משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3;
רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן חבצי ספוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא –
דרוש בפסוק שער, מוציאה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציאה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

בבלי פסחים קטוב, אמר רבא בלע מזה יצא בלע מרור לא יצא
ש"ע או"ח תעה ג (כט) יא בלע מזה, יצא; אבל אם בלע מרור, לא יצא (ל) יב >ט דטעם מרור בעינין וליכא. ואפילו אם בלע מזה ומרור כאחד, (לא) יג ידי מזה יצא, ידי מרור לא יצא. ואם כרכם (לב) בסיב, ובלעו, אף ידי מזה לא יצא (לג) לפי שאין דרך אכילה בכך.

ט"ז אורח חיים סימן תעה (ט) דטעם מרור בעי'. - פי' בפה שירגיש במרורו' דהוא זכר למרירות ואם לא ירגיש אין זכר משא"כ במצ' אע"ג דבעי' ג"כ טעם מזה דמ"ה לא יצא אם בישל' כמ"ש ס"י תס"א התם לא בעינין שירגיש בפה טעם מזה דלא צוותה התורה על הרגש' בזה אלא על אכילה לחוד ובליעה אקרי אכילה ובלבוש האריך בתי' קושיא זו ובמ"ש לק"מ: בנוסח דזכר למקדש כהלל י"ל היה כורך פסח מזה ומרור וכן פירש"י בגמרא על הלל שהיה כורכן בבת אחת דהיינו פסח עמהם:

משנה ברורה סימן תעה ס"ק כט (כט) בלע מזה יצא - בדיעבד דגם זה מיקרי אכילה אע"פ שלא לעסה ולא הרגיש טעם מזה ואע"ג דלעיל בסימן תס"א ס"ד פסקינן דאין יוצאין במבושל ומשום דנתבטל טעם מזה **אלמא צריך טעם מזה** [לא] יש לומר דהתם גרע משום דהפת בעצמה אבדה טעם מזה אבל הכא יש בה טעם אלא שהוא לא הרגיש הטעם בפיו ומ"מ כ"ז בדיעבד **אבל לכתחלה ולב] יש ללעוס אותה עד שירגיש הטעם בפיו:**

שער הציון סימן תעה ס"ק לא (לא) מגן אברהם וט"ז: שער הציון סימן תעה ס"ק לב (לב) מגן אברהם בשם רשב"ם:

טעם מאכל מרגישים בגרון ולא במעיים, לכן הבלוע מזה בלא אכילה או הכרוכה בסיב אינו מרגיש טעמה בגרונו, בדיעבד יצא אבל לכתחילה כדי להרגיש טעם המן ולהחיות את גאולת מצרים יש לאכול המצה ולהרגיש טעמה בגרון ולחשוב שזה דוגמת טעם המן שהרגישו טעמו בשלושים יום במ אכלו המצות שהוציאו ממצרים.

ראה **שמות בשלח טז, לב** טעימת טעם המן קדמה לירידתו ב- **הא לחמא.**

שמות בא יב, ט: וטו אל-תאכלו ממנו לא ובשל מבשל במים כי אם-צלי-אש ראשו על-כרעיו ועל-קרבו:

בירור במשמעות בשל מבושל לגבי הבשר

בבלי פסחים מא, א אל-תאכלו ממנו לא וגו' רבי יוסי היא דתניא ר"מ יוצאין ברקיק השרוי ובמבושל שלא נימוח, רבי יוסי אומר יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל אע"פ שלא נימוח ... ר"מ **בשל מבשל** - מכל מקום (פשוט לגמרא שבשול תחילה מפקיע מצליה. אבל צליה ואח"כ בישול לרבי יוסי כמו שהבישול מפקיע את האפיה, כך לגבי בשר הבישול מפקיע מהצליה. לר"מ הבישול מקלקל בגלל גזרת הכתוב בפסח שיהיה בצליה)....

צליה כל צרכו ואפילו חריכה **צלי אש (שמות בא יב, ח), מצוות עשה. (שמות בא יב, ט) מצוות לא תעשה.**

בבלי פסחים מא, ב ת"ר: אכל כזית נא מבעוד יום - פטור וגו'

רבי לומד מהיתור "**ובשל מבשל**" לרבות איסור בישול במשקין וצלי קידר היינו במי הבשר עצמו.

רבנן לומדי איסור נא ובשל מבושל בזמן של חובת צלי אש בלבד, היינו בליל הפסח הראשון אבל לפני-כן ע"פ **בבלי פסחים מא ב ת"ר:** אכל כזית נא מבעוד יום - פטור וגו' מה ת"ל **כי אם-צלי-אש** לומר לך בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בכל תאכל נא.

ע"פ **מכילתא** רבי לומד גם איסור אכילת נא ומבושל מהפסח **מבעוד יום** מזמן הקרבת הפסח. אחרת היה צריך לכתב **בשל בשל או מבושל מבושל.**

התורה והמצוה מסביר **המכילתא (מא)** יש פירוט שרבי אומר שבקרנן פסח יש חלקים המתאימים לשליקה וחלקים המתאימים לצליה. והתורה צוותה שגם החלקים המתאימים לשליקה יאכלו בצליה.

היות ויש מצוות עשה לאכול בצליה בלילה בפסוק **שמות בא יב ח**, הצווי לאכול בצליה בפסוק **(שם ט)** זה יתור וגם **ובשל מבשל במים** - מרכא טפאא אתנח גם כן יתור, ורבי לומד ממנו שבא לאסור אכילת נא ומבושל מהפסח מבעוד יום.

טט - תבנית הטעמים ב- **שמות בא יב, ט** בלימוד אלפניו מהסיפא של הפסוק אל הרישא תומכת ברבי בהרחבת זמן האיסור של אכילת נא וכו' לזמן משחיתת הפסח וזה לאו.

תבנית זאת גם תומכת ברבנן שאומרים אכל (מהפסח) כזית נא מבעוד יום - פטור וחובת הצלי אש בלבד רק בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בכל תאכל נא.

כי אם-צלי-אש - (אתנח) - מונח זקף-קטן, זה התיאור וההלכה שאחריו

ראשו על-כרעיו - מרכא טפאא, יתור לרבות שמאופיין בסלוק **ועל-קרבו**; יש לאכול כל חלקיו של הפסח בצליה בלילה.

שמות בא יב, ט: אל-תאכלו ממנו לא ובשל מבשל במים כי אם-צלי-אש ראשו על-כרעיו ועל-קרבו:

ירושלמי פסחים פ"ב ה"ז אל-תאכלו ממנו לא - מהפך פשטא זקף-קטן, לימוד אחד כפשוטו, לימוד אחד יוצא מפשוטו

גמרא ובשל מבשל לרבות כל משקין, ע"פ קרבן העדה - שאפשר היה לכתוב ... נא ומבושל במים, לכן ובשל בא לרבות בישול בשאר משקין.

טט - **ובשל מבשל** - מרכא טפאא, יתור לרבות המאופיין ע"י **במים** - אתנח, מגביל. נפתח זאת בשלבים:

מבשל - טפאא כפוחת טפח ומקבלת אפיון מהכתוב אחריה **במים**, **ובשל** במרכא יתור הבא לרבות בישול בשאר משקין שהבישול בהן דומה לבישול במים.

למשל רבי למד שזמן איסור אכילת נא ובשל מבושל במים מזמן שחיתת הפסח ואילו רבנן ממעטים את תקופת מבעוד יום והאיסור רק ללילה.

או **במים** - אתנח, מגביל האיסור לבישול במים ובמשקין שהבישול בהם דומה לבישול במים, אבל בישול אחר כגון מרח על הפסח שמן וצלה מותר. ועוד אפשר שבא ללמד שלא לבשל הפסח אחרי צליתו. לרבי יוסי משום שהבישול מפקיע מהצליה, לרבי מאיר משום שהבישול מקלקל גזרת הכתוב בצליה.

בבלי פסחים מא א אל תאכלו ממנו נא וגו' רבי יוסי היא דתניא ר"מ יוצאין ברקיק השרוי ובמבושל שלא נימוח, רבי יוסי אומר יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל אע"פ שלא נימוח ... ר"מ **בשל מבשל** - מכל מקום (פשוט לגמרא שבשול תחילה מפקיע מצליה. אבל צליה ואח"כ בישול לרבי יוסי כמו שהבישול מפקיע את האפיה, כך לגבי בשר הבישול מפקיע מהצליה. לר"מ הבישול מקלקל בגלל גזרת הכתוב בפסח שיהיה בצליה)....

הערה: **ובשל מבשל** - מעמס בלימודים אחדים בישול במשקין בישול אחר צליה צלי קידר.

לכן מתאים לומר שלימוד אחד מהמילים הלימודים הנוספים נלמדים מהיתור לרבות של הטעמים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: א. תנ"ך – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מונח פשוט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, מעטעט, לא ממש; טפאא = טרנא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – קב"ש שעשויה לגדול, תור רבות, מכל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מנח – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק – סודר שנתקף, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3; רביע – 4; ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"א – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.4 שמות בא י, א

שמות בא יב, יב: ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה

והפיתו כל-בכור בארץ מצרים מאדם ועד-בהמה ובכל-אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה' :

ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה – מונח זרקא מונח סגול, זרקא סגול בתפקיד גורע מהענין ו/או מוסיף מהענין על הענין. כאן כעין מוסיף מענין ארץ-מצרים בלילה הזה, או מוסיף מענין הלילה הזה על ארץ מצרים. לפי מפרשי מדרש שמות רבה סגולת הלילה הזה הייתה שהקב"ה בעצמו הצילם מקטרוג והעביר הדין מהם למצרים, היינו שגרע מחובת ישראל והוסיף זאת על חובת מצרים.

מדרש שמות רבה (וגשל התשס"א, ע"פ אוצר החכמה) שהעברה שאני עובר קשה היא, שנאמר ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה פירוש מהדר"ו שהעברה שלא היו ראויים לנס רק שהעביר הדין מהם למצרים.

ידי משה שאעביר אילוגין (בלשון רומי ספר זיכרון אשר בו ישובח או יגונה דבר) שלכם לאחר כצ"ל פי' הדין שראוי להיות עליכם שתחייבו אתם, תתחפך על אחר על צד שכנגדו פי' שאהפך דם שלכם על דם פסח ודם מילה ומסיים המדרש שהעברה שאני עובר קשה היא פי' כדאיתא שקטרוג ואמרו הללו עובדי עבודת כוכבים וכו' ואני צריך לעבור בעצמי כדי להציל אתכם מן הקטרוג והדין היה ראוי להיות עליכם כמו על המצריים ואף שקשה לפני להציל אתכם חייבים, מכל מקום אעשה וזהו ועברתי שהוא שהעברה שאני עובר קשה היא ודר"ק

ודדומה לו ברעיון של העברת דין מישאל ובתבנית טעמים

שמות כי תשא לדו: ויעבר ה' על-פניו ויקרא ה' ה' אל רחום ותגין ארץ אפים ורב-חסד ואמת:

ויעבר ה' על-פניו ויקרא – זרקא סגול. הקב"ה מוסיף לישראל דרכים לבקשת סליחה והעברת הדין מהם. הקב"ה מעביר פנים של זעם ומביא פנים של רחמים. תיב"ע הקב"ה עובר מכסא של דין לכסא של רחמים.

וכן ב-יחזקאל טז, ה: ה' ויעבר (מהפך הדין) עליך וארץ מתבוססת בדמך ואמר לך בדמך חיי ואמר לך בדמך חיי:

(שמות בא יב, יב) ובכל-אלהי מצרים אעשה שפטים – מרכא תביר מרכא טפאא, קבוצה פרטים הקשורה לנושא ושלא חל על כולם אותו ענין או הלכה. (א) צורות שונות של הרס עבודה זרה רש"י ובכל-אלהי מצרים – של עץ נרקבת, ושל מתכת נמסת ונתכת לארץ (ראה מכילתא בא פסחא ז).

ראב"ע (יב) ובכל אלהי מצרים – יש אומרים, שכעסו מצרים על אלהיהם במכת בכוריהם, והשחיתו מצבותיהם. ואחר שאמר השם זה, ידענו כי כן היה, ואם לא פורש; ורבים כאלה.

מכאן לימוד לאופנים שונים של ביטול עבודה זרה ע"י הגוים עצמם.

רמב"ן (יב) ובכל-אלהי מצרים אעשה שפטים – של עץ היתה נרקבת ושל מתכת היתה נתכת. ולא פירש הכתוב בשפטים האלה, ... (טט – והזכירם ב-) (במ' לג, ד) "ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם כל בכור ובאלהיהם עשה ה' שפטים". ועל דעתו, ירמוז הכתוב לשרי מעלה, אלהי מצרים, כענין "יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה" (יש' כד, כא), והנה השפיל מזלם ושירי המזלות עליהם; והכתוב ירמוז ויקצר בנעלם.

(ב) כפ'רש"י (שם בשלח יד, ב) לפני בעל צפן הוא נשאר מכל אלהי מצרים כדי להטעותם שיאמרו קשה יראתן עלי וגו' שפת"ח (ל) אע"פ שכתוב (שמות בא יב, יב) ובכל-אלהי מצרים אעשה שפטים הוא נשאר כדי להטעותם.

שמות בא יב, יג: (ראה גם שמות שמות ד, ח)

והיה ה' לךם לאת על התתים אשר אתם שם וראיתו את-ה' ופסחתו עלכם ולא-יהיה בכם נגף למשחית בהפתי בארץ מצרים:

רש"י (יג) והיה ה' לךם לאת – לךם לאות, ולא לאחרים לאות (ראה מכיל' בא פסחא ז). מכאן שלא נתנו מן הדם אלא מבפנים. וראיתי את ה' – והלא הכל גלוי לפניו? ! אלא: נתן אני את עיני לראות שאתם עסוקים במצוותי, ופוסח אני עליכם (ראה מכיל' בא פסחא יא). ופסחתי – וחמלתי (ראה ת"א), ודומה לו: "פסוח והמליט" (יש' לא, ה). ואני אומר: כל 'פסיחה' – לשון דילוג וקפיצה: ופסחתי – מדלג היה מבתי ישראל לבתי מצרים, שהיו שרויין זה בתוך זה; וכן "פוסחים על שתי הסעיפים" (מ"א יח, כא) – מדלגין; וכן כל פסחים הולכים כקופצים; וכן "פסוח והמליט" (יש' לא, ה) – מדלגו וממלטו מבין המומתים. ולא יהיה בכם נגף – אבל הווה הוא במצרים. הרי שהיה מצרי בבית ישראל, יכול ימלט? תלמוד לומר: ולא יהיה בכם נגף, אבל הווה הוא במצרים. הרי שהיה ישראל בביתו של מצרי, שומע אני: ילקה בגינו? תלמוד לומר: ולא יהיה בכם נגף (ראה מכיל' בא פסחא ז).

והיה ה' לךם לאת – תרסא קדמא ואולא רביע, תבנית של מלמד ולמד, כגון בנין אב או כלל ופרט

והיה – מכאן שלא נתנו מן הדם אלא מבפנים. והיה – תרסא, בתפקיד מחיצה, ללמד על דלת הבית שהסתירה את הדם בתוך הבית.

תרסא בתפקיד שיעור לדם כדי טבילה כנדרש במכילתא על פסוק (יב, כב)

בדרך אגדה (שמות בא יב, יג) והיה ה' לךם לאת על התתים, בתים – שמים, כל בית שעליו דם נחרב וזה האות שנתקיים הפסוק פעמיים ולכן הבית השלישי שיבנה במהרה בימינו אמן לא יחרב

ולא-יהיה – מקף בתפקיד רב-מצב, (טט – א) הרי שהיה מצרי בבית ישראל, יכול ימלט? תלמוד לומר: ולא יהיה בכם נגף, אבל הווה הוא במצרים (טט – ו) ולא פוגע בבני ישראל בגלל המצרי שבביתם. (טט – ב) הרי שהיה ישראל בביתו של מצרי, שומע אני: ילקה בגינו? תלמוד לומר: ולא יהיה בכם נגף (ראה מכיל' בא פסחא ז).

בכם – מרכא = מאריך, מרחיק מיקומו של ישראל מבין בני ישראל אל בין מצרים כפ'רש"י הרי שהיה ישראל בביתו של מצרי,

ולא-יהיה בכם נגף למשחית – קדמא מרכא פשטא זק-קטן, כעין לכתחילה ובפועל, לפתחילה ע"פ (יב, יב) כל עובדי עבודה זרה שבמצרים אמורים היו להפגע, ובפועל בני ישראל שקימו הצויו של הקרבת הפסח והמילה ונתינת דמם על המזוזה ועל המשקוף מבפנים הפתח ניצלו.

שמות בא יב, כב: ולקחתם אגנת אזוב וטבלתם בדם אשר-בסוף והנעתם אל-המשקוף ואל-שתי המזוזות מן-הדם אשר בסוף ואתם לא תצאו איש מפתח-ביתו עד-בקר:

רש"י (כב) אזוב – מין ירק הוא שיש לו גבעולין. אגנת אזוב – שלשה קלחין קרויין 'אגודה' (ראה סוכה יג, א).

ולקחתם אגנת אזוב – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו ו/או על עצמו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
המצוות ההשקפות: אֲתָנָה, סִלְקָה = סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מוֹנָה – רבוי; מוֹחֵק פִּשְׁטָא – מוציא מפשט; מֵרָקָא = מאריך, רבוי; דְּרָקָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, מנעם, לא ממש; טַפְקָא = טרף – שני משמעות, רבוי מתפשט; מֵרָקָא טַפְקָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דְּרָקָא תְּבִיר טַפְקָא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; מֵרָקָא תְּבִיר טַפְקָא – קבוצה עם הלכה לא שיהיה לפרטיה; תְּבִיר מֵרָקָא טַפְקָא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מֵרָקָא – רב-מצב של המטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סִפְקָא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זְרָקָא סִגְלָא – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, 1; זִקְף-קָטָן – 2; זִקְף-גָּדוֹל – 3; רִבֵּעַ – 4; ... זִקְף-קָטָן ... זִקְף-קָטָן בחצי פסוק – חִקְשׁ; השלישי: (קִדְמָא – סדר קדימות; אֲוֵלָא = גֵּרֵשׁ = גֵּרֵשׁ־יֵשׁ – יוצא מהענין; קִדְמָא אֲוֵלָא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא-קָטָנָה = תֵּרָסָא – דרוש בפסוק שיעור, מִחֲצִי; תְּלִישָׁא-גָּדוֹלָה = תֵּרָשָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מִחֲצִי; פִּרְ – דרוש מתפסק רעיון לנושא אחר בהלכה;

תורה תמימה שמות יב (כב) אֲנֶתְהָם אֲזוּב - אזוב ולא אזוב יין ולא אזוב רומי ולא אזוב כוחלי ולא אזוב מדברי ולא כל אזוב שיש לו שם לוויי^(קצ) [שם]:

וּטְבִילָתְהֶם בְּרָדָם - שיהיה בדם כדי טבילה^(קצא) [שם]: טט – ענין השיעור מרומז ב-(יב,יג) וְהָיָה הַדָּם לְכֶסֶף לְאֵת

תורה תמימה הערות שמות פרק יב הערה קצ, קצא

קצ) אזוב כוחלי פי' הרמב"ם (פרה פי"א מ"ז) שהוא שם מקום, והערות פי' שהוא מלשון צבע, ומלשון לא כחל (כתובות י"ז א):
קצא) ר"ל כדי הטבילה הדרושה להגעה למשקוף ולשתי המזוזות, ויטכן דמדריק מדהו"ל לומר בקצור והגעתם מן הדם אל המשקוף:
וּלְקַחְתֶּם אֲנֶתְהָם אֲזוּב – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו, כנדרש ב-

מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה יא וּלְקַחְתֶּם אֲנֶתְהָם אֲזוּב. מכאן אתה למד כל הליקחות שבתורה הואיל ונאמרו ליקחות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחת מהן שאינה אלא אגוד' כך פורט אני לכל הליקחות שבתורה שאינם אלא אגודות: ופירשו **תוס' סוכה יג,א** שלרבי יהודה לולב לא צריך אגוד ולכן דורש שדווקא אם כתוב שורש "לקח" ומלת "אזוב" צריך שיהיה אגוד (כגון בפרה אדומה), ורבנן דורשים ממלת לקיחה בלבד שכל לקיחה צריכה להיות אגודה.
וּטְבִילָתְהֶם בְּרָדָם אֲשֶׁר-בְּסֶפֶף – זרקא מונח סגול, (א) בתפקיד גריעה מהענין, לרמז שלא תדרוש אגודה במובן של חמש (כפרקי אבות ואגודתו על ארץ יסדה) אלא כאן במובן של שלושה

אֲנֶתְהָם אֲזוּב – מונח רביע – מצות אזוב שלשה קלחים [שרשים] ובהם שלשה גבעולין, תשעה גבעולין לדעת רבי יהודה

תורה תמימה במדבר חקת יט (ו) וְלָקַח - נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן (פ' בא) **וּלְקַחְתֶּם אֲנֶתְהָם אֲזוּב**, מה להלן שלשה קלחים, אף כאן שלשה קלחים^(ב) [ספרין]:

במדבר חקת יט,ו: וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֲרָז וְאֲזוּב וְשֵׁנִי תוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל-רֶחֶף שַׁרְפַת הַפָּרָה:

תורה תמימה במדבר חקת יט,ו הערה לב ושם בודאי ג' קלחים כיון דכתיב אגודה ואין אגודה פחות מג' כמבואר בסוכה י"ג א', וכך מבואר בפ"א מ"ט דפרה מצות אזוב שלשה קלחים [שרשים] ובהם שלשה גבעולין, כלומר גבעול בכל קלח, וגבעול הוא קנה האמצעי שהורע בראשו, **פירוש המשנה לרמב"ם מסכת פרה פ"א,מ"ט** שלשה קלחים שלשה זרדין ובכל זרד קן אחד, שיהיו בשלשת הקלחין שלשה גבעולין. ור' יהודה אומר צריך שיהא **בכל קלח שלשה גבעולין**.

ר' עובדיה מברטנורא מסכת אבות פ"ג ומנין אפילו שלשה שנאמר ואגודתו על ארץ יסדה - האש והאוויר והמים שהם שלשה, על ארץ יסדה, על יסוד הארץ הם מקיפים. הרי לך שלשה קרויין אגודה. אי נמי, מצינו שלשה קרויין אגודה, אגודת אזוב שהם שלשה קלחים. ויש ספרים שכתוב בהן ומנין אפילו חמשה שנאמר ואגודתו על ארץ יסדה, שאדם אוגד בידו אחת שיש בה חמש אצבעות, וכלל אצבעות שביד קרויין אגודה.

ויקרא רבה (וילנא) פרשה ל א"ר אבא בר כהנא משכר לקיחה אתה למד שכר לקיחה במצרים כתיב (שמות יב) **וּלְקַחְתֶּם אֲנֶתְהָם אֲזוּב** בכמה היות טימיה ידידיה בד' מיני (טט – סכום פעוט של כסף) והוא גרם לישראל לירש ביזת הים ביזת סיחון ועוג ביזת ל"א מלכים לולב שעומד על האדם בכמה דמים וכמה מצות יש בו עאכ"ו לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם ולקחתם לכם ביום הראשון.

פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פיסקא כז - וּלְקַחְתֶּם אֲזוּב ד"א קחו מוסרי ואל כסף (משלי ח: י). א"ר אבא בר כהנא משכר לקיחה את למד שכר לולב. שכר לקיחה, במצר' כת' **וּלְקַחְתֶּם אֲנֶתְהָם אֲזוּב** וגו' (שמות יב: כב), בכמן טימין ידידיה, בארבעה מיני, בחמשה מיני, היא שעמדה להם בביזת מצרים, בביזת הים, בביזת סיחון ועוג, בביזת שלשים ואחד מלכים, לולב שהוא עומד לאדם בכמה דמים, וכמה מצות יש בה, על אחת כמה וכמה, לכך משה מזהיר את ישראל ואלו' להם ולקחתם לכם ביום הראשון (ויקרא כג: מ).

ילקוט שמעוני שיר השירים רמז תתקפו כך אמר משה לישראל בדבר קל אתם נגאלים, **וּלְקַחְתֶּם אֲנֶתְהָם אֲזוּב** כמה שויה ה' מעה בזכותה זכו לירש בזה מצרים בזה הים בזה סיחון ועוג ושלשים ואחד מלכים, והלולב הזה שיש בו כמה יציאות על אחת כמה וכמה, **אֲנֶתְהָם אֲזוּב** – מונח רביע בתפקיד של ארבע או חמש, שווי אגודת אזוב ע"פ **ויקרא רבה (וילנא) פרשה ל בד' מיני** (טט – סכום פעוט של כסף), **פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פיסקא כז** בארבעה מיני, בחמשה מיני, ע"פ **ילקוט שמעוני שיר השירים רמז תתקפו ה' מעה**

ריקאנטי מות יב (כב) וּלְקַחְתֶּם אֲנֶתְהָם אֲזוּב וגו' [שם כ"ב]. כבר רמזתי לך כי זהו דוגמת הקרבה לרצות מדת הדין.

וּלְקַחְתֶּם אֲנֶתְהָם אֲזוּב וּטְבִילָתְהֶם בְּרָדָם אֲשֶׁר-בְּסֶפֶף

מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה יא

וּטְבִילָתְהֶם בְּרָדָם. שיהא בדם כדי טבילה: **אֲשֶׁר-בְּסֶפֶף** מגיד הכתוב שעוקה חוקק בצד האסקופה ושוחט בתוכה אין סף אלא אסקופה שנא' בתתם ספם את ספי וגו' (יחזקאל מג ח) וכתוב וינועו אמות הספים (ישעיה ו ד) דברי ר' ישמעאל רבי עקיבא אומר אין סף אלא כלי שנאמר והספים והמזמרות (מ"א = מלכים א' = ז 1).

לאחרים דברי רבי ישמעאל ר' יונתן אומר מבפנים אתה אומר מבפנים או אינו אלא מבחוץ ת"ל (יב,יג) והיה הדם לכם לאות. לכם לאות ולא לאחרים לאות רבי יצחק אומר לא כי אלא מבחוץ כדי שיהו המצרים רואים ומעיהם מתחנכים: **וְהִנֵּעְתֶם אֶל-הַמִּשְׁקָף** **וְאֶל-שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת** שומע אני אם הקדים זה לזה לא יצא ת"ל (יב,ז) ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף האם הקדים זה לזה יצא נמצינו למדים שלשה מזבחות היו לאבותינו במצרים המשקוף ושתי מזוזות וכו': מן הדם אשר בסף עוד למה נאמר והלא כבר נאמר וטבלתם בדם אשר בסף [ומה ת"ל מן הדם אשר בסף] לפי שהוא אומר ולקחו מן הדם ונתנו שומע אני טבילה אחת לכולם ת"ל והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות מן הדם אשר בסף על כל הגעה טבילה:

אֲשֶׁר-בְּסֶפֶף – רבי ישמעאל אומר עוקה חוקק לצד האסקופה, בור באדמה. רבי עקיבא אומר שבסף הוא כלי. בשחיטת הצפור של המצורע בתגלחת הראשונה, מודגש במיוחד צווי לשחוט אל מים שבכלי, ולא אל כלי ריק שלא יראה כאילו צריך דמו לע"ז. אם כן אפשר כי **וּלְקַחְתֶּם אֲנֶתְהָם אֲזוּב** – גרשיים מונח רביע עשוי לרמז על יצא מן הכלל ללמד על עצמו שלזה בד"כ צריך חזרה כל שהיא, שני פרטים, וכאן נאמר וטבלתם ונאמר והגעתם ועל כל נתינה יש טבילה.

וכן נאמר במדרש נמצינו למדים שלשה מזבחות היו לאבותינו במצרים המשקוף ושתי מזוזות וכו': אפשר כי לרבי עקיבא בתי אבותינו במצרים היו כעין מקום מקדש שבו שוחטים אל כלי ריק.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אֵתָּן, סְלוֹק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מוֹנֵה – רבוי; מוֹחֵף פֶּשְׁטָא – מוציא מפשטו; מֵרָאָה = מאריך, רבוי; דְּרָגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממשע, לא ממש; טַפְסָא = טרפא – שני משמעות, רבוי ממשע; מֵרָאָה טַפְסָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דְּרָגָא תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מֵרָאָה תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מֵרָאָה טַפְסָא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מֵרָאָה – רב-מצב של המטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פֶּסֶק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זֶרְקָא סְגוּל – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פֶּשְׁטָא – פשוט, 1; זֶרְקָא-קָטָן – 2; זֶרְקָא-גָדוֹל – 3; רִבֵּעַ – 4; ... זֶרְקָא-קָטָן ... זֶרְקָא-קָטָן חֲבָטָא פֶּסֶק – הקש; השלישית: (קִדְמָא – סדר קדימות; אֵלָא = גֵּרֵשׁ = גֵּרֵשׁ־וּבָא = יוצא מהענין; קִדְמָא וְאֵלָא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא-קִטְנָה = תִּרְסָא – דרוש בפסוק שיעור, מוציא; תְּלִישָׁא-גָדוֹלָה = תְּלִישָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מוציא; פֶּרַח – דרוש מהפסוק ריעון לנושא אחר בהלכה;

1.5 שמות בא י,א (התשע"ה)

שמות בא י,א לפני מכת ארבה

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרַעְהַ כִּי-אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת-לְבָבוֹ וְאֶת-לִבִּי עֲבָדְיוֹ לִמְעַן שְׂחִי אֶתְּךָ אֶלֶּה בְּקִרְבִּי:

המלים וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרַעְהַ מופיעות שלוש פעמים בתורה, באותה תבנית טעמים.

שמות וארא ז,כו: לפני מכת צפרדעים וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרַעְהַ וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר ה' שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי:

שמות וארא ט,א: לפני מכת דבר וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרַעְהַ וְדַבַּרְתָּ אֵלָיו כֹּה-אָמַר ה' אֶלְתֵּי הַעֲבָדִים שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי:

מדרש רבה פרשה י' על פ' וארא המשתמש בפסוק (שמ' וארא ז,כו) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרַעְהַ הַזֶּה לְרִישָׁא שֶׁל (שמ' בא י,א) [שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה י,א] (שמ' וארא ז,כו) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרַעְהַ: (שמ' וארא ז,כו) וְאֵם-מֵאָן אֶתָּה לְשַׁלַּח הַגָּה אֲנִי נִגְף וגו', הה"ד (קהלת ה,ח) וַיִּתְּרוֹן אֲרָץ בְּפֶלֶא הָיָא הוּא, וכל המדרש כמו שכתוב בויקרא רבה ובזאת חוקת התורה, רבותינו אמרין מהו וַיִּתְּרוֹן אֲרָץ בְּפֶלֶא הָיָא הוּא אפילו דברים שאתה רואה אותן כאלו הם מיותרין בעולם כגון זבוכים ופרעושים ויתושין הן היו בכלל ברייתו של עולם שנאמר (ברא א,א) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה, ורבי אחא ב"ר חנינא אמר אפילו דברים שאתה רואה אותן כאלו הן מיותרין בעולם כגון נחשים ועקרבים הן היו בכלל ברייתו של עולם, אמר להן הקדוש ברוך הוא לנביאים (לפי ההמשך למשה וירמיהו שלא רצו בשליחות) מה אתם סבורים אם אין אתם הולכין בשליחותי וכי אין לי שליח וַיִּתְּרוֹן אֲרָץ בְּפֶלֶא הָיָא הוּא אני עושה שליחותי אפי' ע"י נחש אפילו ע"י עקרב ואפילו ע"י צפרדע, תדע לך שכן שאלולי הצרעה היאך היה הקדוש ברוך הוא פורע מן האמוריים, ואלולי הצפרדע היאך היה פורע מן המצריים הה"ד (שמ' וארא ז,כו) הַגָּה אֲנִי נִגְף וגו'.

[מדרש רבה מהדורת וגשל, ליקוטים פ"י] מה אתם סבורים. ומתווך זאת בכתוב כאומר אל משה (שמ' וארא ז,כו) אֵם-מֵאָן אֶתָּה לְהִיּוֹת שליח הנה אנכי אוכל לנגוף את מצרים בלעדי שליחותך, והוכרחו לזה דאם רק כפשוטו (היינו הפסוקים שכתובים בַּיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרַעְהַ), היה לו לומר בא אל פרעה ואומר לו אם מאן אתה וגו'. אלא ודאי כי מוסב גם על משה, תדע לך שהרי הן (הבריות המזוכרות במדרש) הן לצורך לכלל הווייתו של עולם, וכלומר אילולי נבראו המזיקין בעולם היאך היה פורע מהם (אשד הנחלים) (הוא מתנות כהונה). ע"פ [עץ יוסף]: נחש וצרעה ועקרב הם מזיקין, הצפרדע אין דרכה לישוך ולהזיק (וגם היא שליח) זבוכים ופרעושים ויתושין שנבראים מעיפוש הארץ גם הם שליחים.

אֶל-מֹשֶׁה – מקף כרב-מצב של רצון משה ללכת בשליחות ה' או לא ללכת בשליחות ה'.

אֶל-פְּרַעְהַ – מקף, כרב-מצב בעל בחירה (א) להיטהר, להיטיב (ב) להיטמא, להרע.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה – מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות (א) כפשוטו ללכת בשליחות ה' אל פרעה; (ב) מוציא מפשוטו של הכתוב (שמ' וארא ז,כו) וְאֵם-מֵאָן אֶתָּה – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות על המיאון של פרעה גם מיאון של משה רבנו לעשות שליחות ה'. אכן יש לקב"ה הרבה שליחים לבצע שליחותו גם ע"י בעלי חיים שאין להם דעת, וגם כאלה שאין דרכם להזיק. אלא שבלי (שמ' וארא ז,כו) וַיֹּאמֶרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר ה' שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי: פרעה יוכל לתלות את המכות בטבע ובמקריות. נעשה שימוש בפסוק (קהלת ה,ח) וַיִּתְּרוֹן אֲרָץ בְּפֶלֶא הָיָא הוּא ללמד על וַיֹּאמֶרְתָּ אֵלָיו – מונח רביע בתפקיד של לפחות ארבע, שלנביא יש לפחות ארבע יתרונות משליחים אחרים, בהיותו בעל דעת וכח הדיבור להטעים לפרעה את המתרחש. יתרונות הנביא הם (א) הוא מייצג את השולח – הקב"ה הבורא והיחיד (כָּה אָמַר ה') (ב) הוא מייצג את עם ישראל (שְׁלַח אֶת-עַמִּי) (ג) הוא מסביר כי ה' רוצה שפרעה ישלח את עם ישראל מבחירתו להיטיב (אֶל-פְּרַעְהַ) (ד) הוא מסביר שה' רוצה שעם ישראל יוכל לעבוד את עבודת ה' (וַיַּעֲבֹדְנִי) (ה) וטעם סלוק במלת וַיַּעֲבֹדְנִי מגביל שעבודת עם ישראל תהיה רק לה' ובכך ינתק מפרעה, ממצרים ומעבודה זרה שלהם.

רשב"ם (ז,כו) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרַעְהַ – שני פעמים היה משה מתרה את פרעה, בְּשְׁנֵי מִכּוֹת, ובשלישי לא היה מתרה; וכן כל הסדר, בכל שלש מכות (במכה השלישית) אינו מתרה: בדם ובצפרדעים התרה, בכנים לא התרה; בערוב ובדבר התרה; בשחין לא התרה. כברד ובארבה התרה, (בכחשך לא התרה). טט – זה נלמד מן הכתוב ואין צורך לטעמים. בכל התראה שניה שאחריה אין התראה כתוב וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרַעְהַ באותה תבנית טעמים. אפשר כי לשלשה הכתובים אותה משמעות כפי ר' יוסף בכור שור ב-(שמ' בא י,א) בֹּא אֶל-פְּרַעְהַ – לא היה אומר 'לך' כי אם בֹּא, 'בייך' בלעז, שמשמע שאני אלך עמך (אני אלך עמך" גם ב- וארא ז,כו) (אפשר כי בצרפתית עתיקה מלת בֹּא היתה viene, בצרפתית בהתשע"ב venir) בֹּא – טפחא, שינוי משמעות מיוחד לרבים ההולכים כפי ר' יוסף בכור שור] שמשמע שאני אלך עמך.

גיל' הכתר רש"י (א) בֹּא אֶל-פְּרַעְהַ. שתי - שימי; שאשית אני.

גיל' אחרת רש"י (א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרַעְהַ והתרה בו. ואח"כ מפרש שתי - שימי; שאשית אני.

במדרש [שכל טוב] מוסבר כי מקום הטעם כמלעיל וכמלרע גורם לשנוי משמעות בכלל וכאן במלת שתי.

[שכל טוב (בובור)] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרַעְהַ. לפלטין שלו (במקורות אחדים מפורש כי מלת "לך" נאמרת כשפרעה ביאור, "בא" כשפרעה בארמונו): כִּי-אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת-לְבָבוֹ וְאֶת-לִבִּי עֲבָדְיוֹ. הן הכבירו את לבם מעט ואני הוספתי להם כבודות, דאם בא אדם ליטמא פותחין לו, כל כך למה: לִמְעַן שְׂחִי. הטעם שהוא בת' מודיע כי הוא לשון זכר, כלומר אשית: אֶתְּךָ אֶלֶּה בְּקִרְבִּי. אֶלֶּה היינו קשות, אֶלֶּה בְּקִרְבִּי. כדכתיב (דב' וא' ז,ב) וַיִּתֵּן ה' אֹתָתָם וּמִפְתֵּימָם גְּדִלִים וְרִיעִים | מִצְרַיִם, אבל כשהטעם בש' היא לשון נקבה רציווי, כגון (ירמיה לא,ב) שְׂחִי לָפָד לְמִסְגָּה, (ישעיה טז,ג) שְׂחִי כְלָל צִלְדָּ בְּתוֹךְ צְהָרִים:

(א) ההסבר בא להראות תפקיד מקום הטעם כמלעיל וכמלרע הגורם לשנוי משמעות במלת שתי: (א) בין זכר לנקבה (ב) בין משמע "לשים" ובין משמע "שימי לב"
(ב) אֶל-פְּרַעְהַ – מקף, כרב-מצב בעל בחירה (א) להיטהר, להיטיב (ב) להיטמא, להרע. אם בוחר להרע אז אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת-לְבָבוֹ. אם בוחר להיטיב אז אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת-לְבָבוֹ - גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר שע"י התראה יעשה תשובה ותתקבל. על הגיל' האחרת ברש"י ל- בֹּא אֶל-פְּרַעְהַ והתרה בו. מבוסס הסבר [האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זצ"ל ליקוטי שיחות ו' ע' 65] והתרה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
 תפיסת ההשקפה: אהבה, סליח – סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל, מונח – רבוי; מתיק פשטא – מוציא מפשט; מרא – מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפא – טרף – שני משמעות, רבוי ממשע; מרא טפא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרא טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; סק' – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי סוף – זקף, השלישית; (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשי' – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצב; תישא-גדולה = תישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצב; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.6 שמות בא י,א (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)

לשמור קבוצה

שמות בא י,א – כג: פ [כא] ויאמר ה' אל-משה נטה ידך על-השמים ויהי חשך על-ארץ מצרים וימש חשך: (הכנה למלמד)

[כב] ויט משה את-ידו על-השמים ויהי חשך-אפלה בכל-ארץ מצרים שלשת ימים: (המלמד: ימי החשך הראשונים)

(הלמד) [כג] לא-ראו איש את-אחיו ולא-קמו איש מתחתיו שלשת ימים ולכל-בני ישראל הנה אור במושבתם:

(בלי רש"י לא ידענו שאלו שלושה ימים נוספים, מאיפה יודעים שחשכתם הייתה מוכפלת?)

בדיון ב-[בבלי בבא קמא כה,א] בדרשת ר' טרפון בקל וחומר על הסגר מרים, מוסבר שבקל וחומר "דיו לבא לידון (הלמד) להיות כבא מן

הדיו (המלמד)" ולכן אין הלמד עולה בפעולתו (שם) עונש מרים מה' שבעה ימי הסגר, כעין נדוי) על המלמד (הנידוי בת ע"י אביה שבעה

ימים). (במד' בבוע' יב,ד) ויאמר ה' אל-משה ואליה זרק נדב פנייה הלא תפלם שבעת ימים תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף:

תבנית הטעמים היא ויאמר ה' – קדמא ואולא ... תסגר שבעת ימים – גרשיים מהפך פשטא .

במכת חושך תבנית הטעמים מעידה על מלמד ולמד כמו הקו"ח בהסגר מרים, אבל עם שנוי בסוף התבנית, הפורץ את המגבלה של הקל וחומר.

(כג) ויאמר ה' – קדמא ואולא, מלמד על סדר, ויהי חשך על-ארץ מצרים וימש חשך: (כג) מתאר את חלקה הראשון של המכה

(כג) לא-ראו איש את-אחיו – גרשיים מונח רביעי, מתאר את חלקה השני של המכה שללא פרש"י על פי שמות רבה לא היינו יודעים

שזה חלק שני. רש"י (כג) ... ועוד שלשת ימים אחרים חשך מוכפל על זה שלא-קמו איש מתחתיו. יושב לא יכול לעמוד ועומד אין

יכול לישב וגו'.

תבנית הטעמים קדמא ואולא ... גרשיים מלמדת על כעין לימוד בקל וחומר (כג) ויאמר ה' – קדמא ואולא, מלמד על סדר, שמקדים

והולך הבא מן הדיו (המלמד) ואחריו אולא – הולך הבא לידון – הלמד.

המלמד הוא הביצוע של הצווי ב-(כג) היינו (כג) ויהי חשך-אפלה בכל-ארץ מצרים שלשת ימים:

הלמד הוא (כג) לא-ראו ... ולא-קמו איש מתחתיו שלשת ימים

יש המסביר שאם יש מידע מהמלמד על הלמד, כמו במכת חושך שהיה חושך שלושה ימים, לכן כאשר נאמר (כג) לא-ראו ... ולא-קמו

איש מתחתיו שלשת ימים זה מלמד: (א) שאלו שלושה ימים אחרים (ב) שבחלק השני החושך היה גדול מהחושך של החלק הראשון.

בהסגר מרים תבנית הטעמים הייתה ויאמר ה' – קדמא ואולא ... תסגר שבעת ימים – גרשיים מהפך פשטא, והלמד לא עלה על המלמד

("דיו" ללמד להיות כמו המלמד).

במכת חושך תבנית הטעמים (כג) ויאמר ה' – קדמא ואולא ... (כג) לא-ראו איש את-אחיו – גרשיים מונח רביעי והלמד עולה על

המלמד שחשכת שלושה ימים אחרונים גדולה מחשכת שלושה ימים ראשונים. כלומר אין הגבלת הלמד ב"דיו".

הלמד, שלושה הימים האחרונים של מכת חשך, פסוק (כג) לא-ראו איש את-אחיו – גרשיים מונח רביעי, כעין יצא מן הכלל להיות ויש

עוד פרט ולא-קמו איש מתחתיו שלשת ימים אז זה עשוי להיות כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו ולא על הכלל כולו.

שמות בא י,כד – כו: [כד] ויקרא פרעה אל-משה ויאמר לכו עבדו את-ה' רק צאנכם ובקרכם יאגו גם-טפכם ילך עמכם:

(הכנה למלמד)

(המלמד) [כה] ויאמר משה גם-אתה תתן בידנו זבחים ועלת ועשינו לה' אלהינו: (המלמד, הבהמות שפרעה יתן לכפרה עליו)

(הלמד) [כז] וגם-מקננו ילך עמנו לא תשארו פרסה כי ממנו נקח לעבד את-ה' אלהינו

ואנחנו לא-נדע מה-נעבד את-ה' עד-באנו שמה: (הלמד שאם בהמות פרעה יוצאות עמם לא כל שכן שבהמתם יוצאה עמם)

בדיון ב-[בבלי בבא קמא כה,א] בדרשת ר' טרפון בקל וחומר על הסגר מרים, ... ראה הסבר לעיל.

במו"מ בין פרעה למשה, תבנית הטעמים מעידה על מלמד ולמד כמו הקו"ח בהסגר מרים אבל עם שנוי בסוף התבנית, הפורץ את המגבלה של הקל וחומר.

(כז) ויקרא פרעה – קדמא ואולא, מלמד על סדר, ויאמר לכו (פשטא פשטא, כעין מיד, כאילו רגילות) ... רק צאנכם ובקרכם יאגו

תבנית הטעמים קדמא ואולא ... אזלא-גרש (=גרשיים מלעיל) מלמדת על כעין לימוד בקל וחומר (כז) ויקרא פרעה – קדמא ואולא,

מלמד על סדר, שמקדים והולך הבא מן הדיו (המלמד) ואחריו אולא – הולך הבא לידון – הלמד.

הנידון קדמא – מקדים המלמד פסוק (כז) ... גם-אתה תתן בידנו זבחים ועלת ועשינו לה' אלהינו. המידע על הגלמד נמצא במאמר

משה גם-אתה תתן ודע שנתינתך היא בבחינת גם – בתוספת על הבא לידון ואולא – הולך אחריו הלמד פסוק (כז) וגם-מקננו ילך עמנו

- אזלא-גרש מונח רביעי, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו כי יש כאן שני פרטים (כז) ... גם-אתה תתן בידנו זבחים ועלת ו- (כז)

וגם-מקננו ילך עמנו. הלמד כאן עולה על הנידון כפ-רש"י ... לא דייך שמקננו ילך עמנו אלא גם משלך תתן ... לא-נדע מה-נעבד ...

שמה ישאל יותר כמה שיש בידינו.

שמות בא י,א – ב: [א] ויאמר ה' אל-משה עוד נגע אחר אביא על-פרעה ועל-מצרים אחר-גן ושלח אתכם מזה

פשלחו פלה נרש יגרש אתכם מזה:

[ב] דבר-גא פאזני העם וישאלו אישו מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי-כסף וכלי זהב:

(א) ויאמר ה' – קדמא ואולא ... (א) וישאלו אישו מאת רעהו – גרשיים מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביעי.

בדיון ב-[בבלי בבא קמא כה,א] בדרשת ר' טרפון בקל וחומר על הסגר מרים, ... ראה הסבר לעיל.

בצווי ה' למשה, תבנית הטעמים מעידה על מלמד ולמד כמו הקו"ח בהסגר מרים אבל עם שנוי בסוף התבנית, הפורץ את המגבלה של הקל

וחומר.

כאן המידע על הלמד מתגלה בתבנית טעמים מיוחדת עוד נגע אחר אביא על-פרעה ועל-מצרים – מונח מהפך פשטא מהפך פשטא

זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשתי דרשות, מהפך פשטא אחד מרמז על דרשה אחת כפשוטה ואחת יוצאת מפשוטה, מהפך פשטא שני מרמז על

עוד דרשה אחת היוצאת מפשוטה. אפשר שנגע כפשוטו זה מכת בכורות, נגע שלא כפשוטו זה אבדן רכושם, ועוד נגע שלא כפשוטו זה

מכה בשר של מצרים, ע"פ תבנית טעמים זקף-קטן זקף-גדול ראה הסבר בהמשך.

הנידון קדמא – מקדים המלמד פסוק (א) עוד נגע אחר אביא על-פרעה ועל-מצרים וגו'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
 תפיסת ההשקפה: אֲתָנָה, סִלְקָה – סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מוֹנָה – רבוי; מִדְּקָה פִּשְׁטָא – מוציא מפשט; מִרְכָּא – רבוי; דְּרָגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק; מַעֲטָא – לא ממש; טַפְסָא = טרָקָא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מִרְכָּא טַפְסָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דְּרָגָא תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; מִרְכָּא תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מִקְף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פִּסְקָא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זִרְקָא סְגִיל – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, 1; זִקְף-קָטָן – 2; זִקְף-גְּדוֹל – 3; רִבֵּעַ – 4; ... זִקְף-קָטָן ... זִקְף-קָטָן בחצי פסוק – הִקְשָׁה; השלישית: (קִדְמָא – סדר קדימות; אֹלָא – גֵּרֶשׁ = גֵּרִישִׁי – יוצא מהענין; קִדְמָא אֹלָא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא-קָטָנָה = תִּרְסָא – דרוש בפסוק שער, מִחֲצִיָּה; תְּלִישָׁא-גְּדוֹלָה = תְּלִישָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מִחֲצִיָּה; פִּזָּא – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

הבא לידון ואזלא – הולך אחריהו הקרא הלמד (א,ב), **וְיִשְׁאַלְךָ אִישׁוּ מֵאַתְּ רֵעֵהוּ** – גרשיים מונח פסק (מונח לגרמיה) מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו, אפשר כי כאן על עצמו, כי **הבא לידון** (הלמד) הפסד רכוש והמכות על הים עולה בהרבה על הנידון (המלמד) מכת בכורות כי:

(א) פגע ברכושם כאן ועל הים, ועשו את מצרים כמצולה שאין בה דגים – רוששו אותה כפ'רש"י ... בבקשה ממך הזהירם על כך שלא יאמרו אותו צדיק אברהם ועבדו וענו אתם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם.
 (ב) פגע כאן ועל הים באילי מצרים, בשר של מצרים ובשרי אומות העולם, כל צבא מצרים אבד בים. וע"פ [רש"י (שמ' בשלח יז,כה)] [כ"ה] **נִלְתַּם לָהֶם בְּמִצְרַיִם**: במצריים. דבר אחר במצרים, בארץ מצרים, שכשם שאלו לוקים על הים, כך לוקים אתם שנשארו במצרים. **[מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי יד,לא]** וירא [ישראל] את היד הגדולה. מכות חמורות ומכות משונות זו [מזו ומיתות] משונות ומיתות חמורות זו מזו ר' יוסי הגלילי אומ' [מנין אתה] אומ' שלקו מצ' במצ' עשר מכות ועל הים לקו חמישנים [מכות] שבמצ' הוא אומ' ויאמרו החרטומים אל פרעה וגו' [שמ' ח טו] [ועל הים] הוא אומ' וירא יש' את היד הגדולה וגו' כמה לקו בן-אצבע עשר [מכות אומר מעתה במצ' לקו עשר מכות ועל הים [לקו] חמשים מכות ר' אליעזר אומ' מנין שכל מכה ומכה ש[הביא] המקום ב"ה על המצ' היתה של ארבע מכות שנא' ישלח בם חרון אפו וגומ' (תה' עח מט) עברה אחת וזעם שתים וצרה שלש. ומשל' מלאכי רעים ארבע. אומר מעתה במצרים לקו ארבעים מכות ועל הים לקו מאתיים מכות. ר' עקיב' אומ' מנין שכל מכה ומכה שהביא המקום ב"ה על המצ' היתה של חמש מכות שנא' ישלח בם חרון אפו וגומ' הרי אחת וכול אומר מעתה במצ' לקו חמשים מכות ועל הים לקו חמשים ומאת' מכות.

65. שמות בא א,א: שני מופעים, אחד עם מקף בז"ק אחד ללא מקף בז"ק
וַיֹּאמֶר הו' אֶל-מֹשֶׁה עוֹד גִּנַּע אֶחָד אֲבִיָּא עַל-פְּרַעְהַ וְעַל-מִצְרַיִם אַחֲרֵי-כֵן וְיִשְׁלַח אֶתְכֶם מִזֶּה
כְּשִׁלְחוֹ כִּלְהָ נִרְשָׁ וְנִרְשָׁ אֶתְכֶם מִזֶּה:

פעמיים זקף-קטן זקף-גדול בין שני קיסרים. כתב הרבי מדזיקוב בספר אמרי נועם כי גימטריית "זקף-גדול זקף-קטן" עולה "יסוד מלכות" ועולה תקע"ו, והרב י"ר פאלוך זצ"ל כתב שכן נמצא ביעב"ץ. העיון גילה כי גימטריית המלים המוטעמות בתבנית הטעמים "זקף-קטן זקף-גדול" וכן ההפרש בין גימטריית המלים והגימטריה של התבנית (השווה תקע"ו) מרמז לדברים שונים בפנימיות התורה, בתנ"ך ובתשוב"ע.

ברישא ועל-מצרים אחרי-כן זקף-קטן זקף-גדול. בסיפא כְּשִׁלְחוֹ וְעַל-מִצְרַיִם אַחֲרֵי-כֵן זקף-קטן זקף-גדול. ועוד תבנית הטעמים של הכתוב **וַיֹּאמֶר הו' אֶל-מֹשֶׁה עוֹד גִּנַּע אֶחָד אֲבִיָּא עַל-פְּרַעְהַ וְעַל-מִצְרַיִם אַחֲרֵי-כֵן** – רביע ... זקף-קטן ... זקף-גדול הוא כעין שלוש פעמים זקף בין שני קיסרים המלמדת על תוקף המכה העשירית שזיעזעה את פרעה ועמו ועמד וגירשם ממצרים **כִּלְהָ נִרְשָׁ וְנִרְשָׁ אֶתְכֶם מִזֶּה**, וזה היה גם כנגד אלו מישראל שעדיין היו ספקנים.

ועל-מצרים אחרי-כן – גי' 106 + 380 + 219 + 70 = עולה ק"ו + ש"פ + יר"ט + ע' = 775 עולה תשע"ה עולה ק"ו + ש"צ + יר"ט + ע' = שקו"ץ + יר"ט + ע' = 775 עולה תשע"ה
 הפרש מתקע"ו = 775 - 576 = 199 = קצ"ט נמצא באוצר גי' הרב י"ר פאלוך זצ"ל קצ"ט עולה צדק"ה ועולה שם אהי"ה עם הוי"ה עם אדנ' עם אלק' וכוללם

אַחֲרֵי גי' יר"ט – נוטריקון י'ראה ר'אתה נ'טתה (רש"י במד' בלק) בין פירושו מלאך, כאן אפשר כי הוא שר היינו שקו"ץ של מצרים והמשחיתים מע' אה"ע שהביא עמו על הים.
 ביציאת מצרים הקב"ה עשה צדק"ה (=קצ"ט) עם ישראל ואפשר שע"י הצירוף שם אהי"ה עם הוי"ה עם אדנ' עם אלק' וכוללם (=קצ"ט) הקב"ה נפרע מאומת מצרים ונפרע משרה, כמאמר חז"ל שכאשר הקב"ה נפרע מאומה הוא נפרע משרה, מעבודת האלילים שלה ומהאומה. כאילו נאמר אחרי תשע"ה נגעים **עוֹד גִּנַּע אֶחָד אֲבִיָּא עַל-פְּרַעְהַ וְעַל-מִצְרַיִם** שיכלול נגע היפרעות מהשר של מצרים (על בסיס יר"ט) על הים שע"פ [זוהר שמות בשלח יז,ז] **וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכָב בַּחֹר וְגו'** הביא עמו משחיתים מכל האומות היינו ע' אומות העולם, והיפרעות משרי שבעים אומות העולם ובכל שיקוצי מצרים ובפרעה ובעם מצרים.

כְּשִׁלְחוֹ כִּלְהָ – קדמא זקף-קטן במלה אחת זקף-גדול – גי' המלים המוטעמות בזקף-קטן זקף-גדול 364 + 55 = 419 = תי"ט = השט"ן + ה"ן (חמש פעמים ו"ה ענין של רחמים), וכן עולה אקשי"ח, ענ"ו בכב"ל רגל"ו
 הפרש הגימטריית בין גי' המלים ובין גי' התבנית (= מתקע"ו) 157 = 576 - 419 = זק"ן, מזי"ק. שילוב שתי הגימטריאות אקשי"ח זק"ן כמו משלי – מלך זק"ן וחסיל, נאמר על השטן (גי' 364) (בשם אליהו שגב הי"ו)
 הסבר אפשרי אחרי אשר ענ"ו בכב"ל רגל"ו (= גי' תי"ט) את עם ישראל (הפסוק על יוסף ומלמד על כלל ישראל) הקב"ה מבטיח כי אקשי"ח (= גי' תי"ט) לב פרעה אשר הוא (קהלת ד,יג) **מִמְלַךְ זָקָן וְכִסִּיל** (זק"ן גי' 157) ומזי"ק (גי' 157) שנאמר על השטן (בשם אליהו שגב הי"ו)

כְּשִׁלְחוֹ = 364 = השט"ן משטין לעשות **כִּלְהָ**, כשלהו כמו (שמ' בשלח יג,ז) **וַיְהִי כְּשִׁלְחַת פְּרַעְהַ**. פסוק (שמ' בא יא,א) ופסוק (שמ' בשלח יג,ז) מעידים כי פרעה עדיין סבר שמכוהו הוא משלחם
 ונגדו **כִּלְהָ** עולה בגי' (5 * ו"ה = 55 עולה ה"ן. ו"ה זו מדת הרחמים המסנגרת ואומרת (במ' בלק כג,ט) **הֲרֵעַם לְבַבְךָ וְשָׁפֵן**, ניתוק מכל האומות המכשיר עם ישראל לקבל התורה ולהיות עבדי ה'.

בסיכום: השט"ן ביצע שליחות ה' להוציא ישראל ממצרים להיות (במ' בלק כג,ט) **הֲרֵעַם לְבַבְךָ וְשָׁפֵן** וגו' אבל הוא ממשיך לעמוד להשטין כמו שמעידה הגי' תי"ט העולה הע"ם הו"ה וז"ה אחר" מהפסוק (דב' וילך לא,טז) **וְקָם הָעָם הַזֶּה וַיְנַהֲלוּ אֶתְרֵי אֲלֹהֵי יִשְׂרָאֵל**

אחרי כתיב הנ"ל זיכני הקב"ה למצוא במוצאי י' טבת התשע"ה: **מאור ושמש שמות פרשת בא** ... וזהו (שמ' גח,): **וַיִּצְדַּק לְהַצִּילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם** כלומר, כביכול ירידה היה אצלו יתברך, שהוצרך להופיע אור בהירות אלהותו יתברך לעולמות התחתונים, כדי להצילו מיד מצרים. ובוזה נבוא לביאור הפסוק (שמ' בא יא,א) **וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה עוֹד גִּנַּע אֶחָד וְגו'** היינו מכת בכורות. וידוע, שמכת בכורות יצאה מכתו, כנזכר לעיל שהמכות יצאו כסדרן מעשר ספירות מתמא לעילא – תיבת בכורת נוטריקון בו כתו. **אַחֲרֵי-כֵן וְיִשְׁלַח אֶתְכֶם מִזֶּה** – מפני שאז יופיע אור בהירות אלהותו יתברך לעולמות התחתונים, ויתבטל השר שלהם שהוא השטן, שהוא גימטריא שס"ד כמנין **כְּשִׁלְחוֹ**, והיינו **כְּשִׁלְחוֹ כִּלְהָ** – שהשר שלהם שהיה משלח בלבם לעשות תחבולות להפריד את ישראל מאביהם שבשמים, יתבטל ויִקְלָה מחמת אור בהירות אלהותו יתברך, ואז **נִרְשָׁ וְנִרְשָׁ אֶתְכֶם מִזֶּה** כנ"ל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אֲתָנָה, סִלְקָה – סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מוֹנֵה – רבוי; מִקְדָּי פִּשְׁטָא – מוציא מפשט; מִרְכָּא = מִרְכָּא, רבוי; דְּרָגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממשע, לא ממש; טַפְסָא = טַרְקָא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מִרְכָּא טַפְסָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דְּרָגָא תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מִרְכָּא תְּבִיר טַפְסָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מִרְכָּא טַפְסָא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מִקְדָּי – רב-מצב של המטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פִּסְקָא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זְרָקָא סְגִיל – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, 1; זִקְף-קָטָן – 2; זִקְף-גָּדוֹל – 3; רְבִיעַ – 4; ... זִקְף-קָטָן ... זִקְף-קָטָן חֲבָצִי סְפֹק – הקיש; תְּשִׁילִישִׁי – קִדְמָא – סדר קדמות; אֲזֵלָא = גֵּרֵשׁ = גֵּרֵשׁ־וּ – יוצא מהענין; קִדְמָא אֲזֵלָא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מדות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא-קָטָנָה – תּוֹסָא – דרוש בפסוק שער, מְחִיצָה, תְּלִישָׁא-גָּדוֹלָה = תְּלִישָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מְחִיצָה; פִּזְר – דרוש מתפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.7 שמות בא י,א (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות בא י,ב: וְלִמְעַן תִּסְפְּרֶנּוּ בְּאָזְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵן-בְּנֵיךָ אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלְלִיתָ לְבְּמִצְרַיִם וְאֵת-אֲתָתִי אֲשֶׁר-שְׁמַתִּי בָּם וַיִּדְעָתֶם כִּי-אֲנִי ה':
נאמר ב-[ספר החינוך מצוה כא] לספר בענין יציאת מצרים בליל חמשה עשר בניסן, כל אחד כפי צחות לשונו, ולהלל ולשבח השם יתברך על כל הנסים שעשה לנו שם, שנאמר (שם' בא יג,ה) וְהִגַּדְתָּ לְבְּנֵיךָ וְגו' (בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעֵבֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם: (שם' בא יג,ה) ... בִּי בְּיַד תְּזַקְּהָ הוֹצֵאתָ ה' מִמִּצְרָיִם:). הוספתי את המשך הפסוק והפסוק הבא כדי להראות כי בפסוקים אלו פרט לאיזכור ה"יד החזקה" אין איזכור כל הנסים שה' עשה לנו שם כפי שנאמר במצוה כא. וגם מהכתוב ב-[דב' זח"ב לד,יא-ג] לְקַדְּשׁוּ אֶת-יְהוָה וְהַמְּוֹפְתִים ... וְקָלַל הַיָּד הַחֲזָקָה וְקָלַל הַמְּנַרְא הַגָּדוֹל וגו' נראה ש"היד החזקה" היא פרט אחד.

לאחר עיון במקורות שונים מוצע לומר כי פסוק (שם' בא יג,ה) וְלִמְעַן תִּסְפְּרֶנּוּ הוא יסוד להפעלות של משתתפי הסדר והילדים לקראת הסדר, כל עדה לפי מינהגיה, לחזור ולהוות משהו מן העלילות שהובילו אל הלילה המשומר שהוא לפני יציאת מצרים, לאיזכור הנסים בתוך ההגדה של פסח, לשבח ולהלל לה' ומטרת כל זאת.

אפשר כי אחת מדרכי הלימוד של הפסוק היא בכעין חלל ופרט וכלל, ואין בכלל הפותח אלא מה שבפרט, והכלל הסוגר מרבה מכעין הפרט. משוער שיש כלל פותח מהימצאות תבנית הטעמים קדמא ואזלא במלים בְּאָזְנֵי בְנֵיךָ, אבל אפשר כי הכלל עצמו נמצא ב-וְלִמְעַן תִּסְפְּרֶנּוּ שהוא סתום (סתמי), על הפרטים מלמד התוכן של בְּאָזְנֵי בְנֵיךָ וּבֵן-בְּנֵיךָ (למי תספר, והכלל הסוגר ירבה לפי "ספר החינוך" כל בריה וגם לעצמו) אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלְלִיתָ בְּמִצְרַיִם (מה תספר, מכות, שנויים בטבע, שבירת גופם ורוחם של מצרים, התחנן אל העבריים לקחת רכושם וללכת, התמטטות השלטון, שבירת מטה לחמם, חורבן כל בית ובהמותיהם) וְאֵת-אֲתָתִי אֲשֶׁר-שְׁמַתִּי בָּם אפשר כי התוכן הוא חלק מהפרטים (צריך עיון במשמעות "אתתי") ומשוער כי הכלל הסוגר עשוי להיות בטעם טפחא של וְאֵת-אֲתָתִי אֲשֶׁר-שְׁמַתִּי בָּם, ותבניות הטעמים מסייעים בהרחבה והגבלה של תוכן ההגדה.

תכלית ההגדה היא רעיון מרכזי בתורה וַיִּדְעָתֶם כִּי-אֲנִי ה': וכך כתב בהמשך [ספר החינוך מצוה כא] מרשי מצוה זו, מה שכתוב בקרבן הפסח. ואין מן התימה אם באו לנו מצוות רבות על זה, מצוות עשה ומצוות לא תעשה, כי הוא יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו. ועל כן אָנּוּ אומרים לעולם בכרכותינו ובתפלותינו זכר ליציאת מצרים, לפי שהוא לנו אות ומופת גמור בחידוש העולם, וכי יש אלוה קדמון חפץ ויכול, פועל כל הנמצאות אל היש שהם עליו, ובידו לשנותם אל היש שיחפוץ בכל זמן מן הזמנים, כמו שעשה במצרים ששינה טבעי העולם בשבילנו, ועשה לנו אותות מחודשים גדולים ועצומים, הלא זה משתק כל כופר בחידוש העולם, ומקיים האמונה בידיעת השם יתברך, וכי השגחתו ויכלתו בכללים ובפרטים כולם.

נסיק ע"פ [ספר החינוך מצוה כא] אשר אפשר כי אחת הסיבות לטעם פזר של וְלִמְעַן היא העברת רעיון וַיִּדְעָתֶם כִּי-אֲנִי ה': אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים אל בְּרַכּוֹתֵינוּ וְתַפְּלוּתֵינוּ, ובכך להצהיר בכל פעם מחדש אמונה בבורא, אמונה בחידוש העולם, בהשגחה הפרטית על הכלל ועל הפרט. וביניהם שילוב רחמים בין המרומו בגי' של פִּזְר־אֲנִי עולה 30 + 61 עולה צ"א וטעם מקף בתפקיד מחבר מוסיף לצירוף הוי"ה אדנו"ת כעין נאמר וַיִּדְעָתֶם כִּי-אֲנִי הוי"ה אדנו"ת ה': רעיון הרחמים בדין על יוצאי מצרים שחלקם הורעו מאד ע"י מצרים מופיע במקראות שונים בתורה וגם בנ"ך ובתבניות טעמים אחדות.

בהמשך להוראת התורה לידיעת ה', מתבנית הטעמים קדמא ואזלא במלים בְּאָזְנֵי בְנֵיךָ מלמדת לידיעת ה' בכעין כלל ופרט כנדרש ב-[זהר הסולם הרב אשלג], ע' יט ק [רעיא מהימנא] (נה ט) (שם' וארא 1,1) וְלִקְחִיתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהִיִּיתִי לְכֶם לֵאלֹהִים וַיִּדְעָתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וגו' [ז פקודא דא קדמאה דכל פקודין. ראשיתא קדמאה דכל פקודין (טט: הצווי הקודם לכל צוויים. הראשית המוקדם לכל צוויים (מצוות)), למנדע ליה לקב"ה בכללא (ידיעת הקב"ה בכללות). ר מאי בכללא. למנדע דאית שליטא עלאה דאיהו רבון עלמא, וברא עלמין כלהו, שמיא וארעא וכל חילקהון. ודא איהו בכללא. וסופא דכלא בפרט, (ואחר-כך לידע אותו בכל פרטיו) בזאת פתח את ספרו "היד החזקה" [רמב"ם יסודי התורה פ"א,ה"א] יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמת המצאו.

וְלִמְעַן תִּסְפְּרֶנּוּ סוד להפעלות של משתתפי הסדר והילדים כל עדה לפי מינהגיה.

(כז אדר התשע"ג) הרב גימפל בניש הי"ו בשם (?) ועליו נוסף ב-[מוצ"ש פר וארא ליל ב שבט התשע"ז] דרשה דומה בספר [זבחי צדק, הרב יצחק זאב דיסקין, חלק נטיעת אברהם, ע' קט (אוצר החכמה)]... נאמר ב-[רמב"ם הלכות חמץ ומצה פ"ז,ה"ג] וצריך לעשות שינוי בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו ויאמרו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות עד שישב להם ויאמר להם כך וכך אירע וכך וכך היה. וכיצד משנה מחלק להם קליות ואגוזים ועוקרים [א] השולחן מלפניהם קודם שיאכלו וחוטפין מצה זה מיד זה וכיוצא בדברים האלו, ...

[א] [הגהות מיימוניות הלכות חמץ ומצה פ"ז,ה"ג] ואנו דשלחנות שלנו גדולים ואי אפשר בקל לעקן מנהג כשר לסלק הקערה שבה המצות והמרור והתבשיל לצד אחר כאילו כבר אכלו ואין צריך יותר כדי להתמיה התינוקות ...

וְלִמְעַן – פזר, שם הטעם מרמז ל- מחלק (מפור) להם קליות ואגוזים (טט: כעין שהתפזרו ישראל במצרים לאסוף תבן). תִּסְפְּרֶנּוּ – תְּלִישָׁא-קָטָנָה, שם הטעם מרמז ל- חוטפין (תולשין) מצה זה מיד זה (טט: כעין שהשתדלו לעשות שיעור מתכונת הלבנים). בְּאָזְנֵי בְנֵיךָ – קדמא ואזלא במובן של מוקדם והולך, שמות הטעמים מרמזים לכך שקודם לאכילה אמורים ללכת עם האוכל מהשולחן, בלשון הרמב"ם - [ועוקרים [א] השולחן או לסלק הקערה שבה המצות והמרור והתבשיל לצד אחר כאילו כבר אכלו, וכתב ב-[זבחי צדק] כל השינויים נעשים כדי שיראו הבנים וישאלו והיינו וְלִמְעַן תִּסְפְּרֶנּוּ בְּאָזְנֵי בְנֵיךָ וּבֵן-בְּנֵיךָ וגו' (טט: קדמא כוונת ה' וגרמה לצווי פרעה שיפוצו, כדי לאסוף את רפ"ה ניצוצות הקדושה ממצרים ולעשותה כמצודה שאין בה דגן וכמצולה שאין בה דגים).

וְלִמְעַן – פזר, לימוד מנבואת משה לנבואת נביאים אחרים.

[שמות רבה (וילנא) פרשת בא פרשה יג,ד] וְלִמְעַן תִּסְפְּרֶנּוּ בְּאָזְנֵי בְנֵיךָ, גלה הקדוש ברוך הוא למשה מה מכה יביא עליהן וכתב משה ברמז וְלִמְעַן תִּסְפְּרֶנּוּ בְּאָזְנֵי בְנֵיךָ, זו מכת ארבה כמה דתימא (ויאל א,ג) עֲלֵיהֶם לְבַנְיָם סִפְרוּ וּבְנֵיהֶם לְבַנְיָם וּבְנֵיהֶם לְבַנְיָם לְבַנְיָם לְבַנְיָם ... מקשה [ר' חיים פלטיאל] (שם' בא יד,ז) אַרְבֵּה בְּגַבְלָהּ: תימה אנה דבר יי למשה, ו"מ דיליף סיפור סיפור דכת' כאן וְלִמְעַן תִּסְפְּרֶנּוּ וכתוב ביאל (ויאל א,ג) לְבַנְיָם סִפְרוּ, או משום דכתיב כאן אֲשֶׁר הִתְעַלְלִיתָ והתם ביאל (טט: ?) כתיב (ישעיהו יב,ד) הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילֹתַי

